

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Echipa CNCPPCI
80 ani de la fondarea instituției
La mulți ani, dragi colegi!

Vasile Gonciar, s. Hoginești, Călărași

Maria Cristea — meșter popular și
dr. **Varvara Buzilă**

Laureații festivalului „**Maria Drăgan**“, 2008

Secvență de la Festivalul „**La vatra horelor**”

NICOLAE TIMOFTI
Președintele Republicii Moldova

M E S A J
cu prilejul aniversării a 80-ea de la fondarea
Centrului Național de Conservare
și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial

Cu ocazia aniversării celor opt decenii de la fondare, am plăcerea să adresez Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial sincere și cordiale felicitări, însoțite de o profundă recunoștință pentru enorma activitate depusă în scopul valorificării creației populare tradiționale și a celei contemporane.

Arhivarea mostrelor artistice reprezentative pentru cultura noastră autentică, descoperirea și susținerea talentelor veritabile, îndrumarea metodologică și consultativă a mii de formații, interpreți și creatori în domeniul artei populare constituie obiectivele prioritare ale Centrului. Pentru o instituție de un asemenea calibru, optzeci de ani de muncă neîntreruptă marchează vârsta maturității depline, o vârstă la care se evaluează minuțios rezultatele obținute și se trasează noi priorități.

În consonanță cu recomandările UNESCO privind salvagardarea vestigiilor imateriale, Centrul, în calitate sa de garant al menținerii autenticității și durabilității specificului nostru național, valorifică tradițiile populare, organizând festivaluri, concursuri și expoziții, editând studii, culegeri și antologii.

Exprimându-mi convingerea că ralierea țării noastre la standardele europene se va face în mare măsură prin promovarea tezaurului cultural, urez colaboratorilor Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial ani mulți cu sănătate, iar instituției – vivacitate și tenacitate în opera nobilă de slujire culturii neamului nostru.

Chișinău, 18 noiembrie 2014.

MONICA BABUC
Ministrul Culturii al Republicii Moldova

**Mesaj de felicitare al Ministrului Culturii al Republicii Moldova
cu ocazia aniversării a 80 ani de la fondarea Centrului Național de
Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial**

Stimați colegi!

De la fondarea sa în 1934 Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial a contribuit semnificativ la dezvoltarea unui sistem instituționalizat menit să asigure afirmarea culturii tradiționale în contextul modernizării societății. Nume notorii au stabilit direcțiile de activitate a căminelor culturale din localitățile țării. În sistemul de organizare a vieții culturale, Centrul a avut rolul de a menține viabilitatea sărbătorilor tradiționale și a propune evenimente culturale în colaborare cu instituțiile culturale și de învățământ.

În perioada postbelică Centrul a continuat să ofere consultații metodico-științifice pentru artiștii amatori ai caselor de cultură, într-un context cultural și politic potrivit sistemului de valori al culturii tradiționale. Chiar și așa, specialiștii dumneavoastră, nume consacrate, au promovat cântecele, dansurile noastre vechi pe scena națională și internațională, au contribuit la formarea unui repertoriu de muzică și dans popular pentru arta academică. Această activitate prolifică a menținut atitudinea firească față de moștenirea tradițiilor în a doua jumătate a sec. XX și a oferit societății acces la valorile naționale fără de care nici un popor nu poate perpetua.

Dumitru Blajinu, P. Stoianov, Ștefan Caranfil, Serghei Ciuhrii, Vasile Iovu, Eugen Mamot, Nelu Dohotaru, Pavel Delion, Vasile Feodoreanu etc.sunt acele personalități, care, prin efort continuu, în câteva decenii, au sporit prestigiul și nivelul muzicii instrumentale și corale, al ansamblurilor noastre, apreciate de public și experți străini până în prezent. Folcloriștii ce au activat la CNPCPCI în anii '80 ai sec. XX: A. Hâncu, A. Tamazlăcaru, Tudor Colac, Iu. Paliț-Palade, Iu. Scarlat etc. au contribuit substanțial la documentarea folclorului, meșteșugurilor populare etc., într-un timp când formele vechi încă au mai putut fi salvate. Astfel arhiva CNPCPCI păstrează mărturii și comori adevărate ale geniului popular din ultimul secol. Această arhivă va fi valorificată, cu siguranță de generațiile tinere de cercetători, interpreți și persoane interesate de cultura tradițională.

Fie ca activitatea dumneavoastră, în special programele, proiectele din localitățile noastre și recomandările practice pentru a salva de la dispariție sărbătorile, dansurile, meșteșugurilor vechi să găsească susținători noi. Iar evenimentele de promovare a tradițiilor, festivalurile, târgurile naționale și locale să activeze în societatea noastră valorile strămoșești, pentru că tradițiile sunt atât de diverse și prezente în viața noastră și ne unesc, ne oferă o sursă inepuizabilă de creativitate și originalitate. Ele fundamentează identitatea noastră, felul în care relaționăm cu ceilalți și dorim să convețuim în marea familie europeană.

Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial

(La 80 de ani de la fondare)

Motto: „Veți întreba, însă: la ce folosesc asemenea institute superioare de cultură, care costă atât de mult, tocmai acum, când timpurile sunt atât de grele? La aceasta, mi-aș îngădui să răspund: cu cât timpurile sunt mai grele, cu atât prezența institutelor de cultură este mai necesară. Pentru că în ele se concentrează puterile creatoare ale unui popor. Prin eforturile acestor elite se păstrează încrederea în capacitatea de muncă și de inteligență a întregului popor. Când tradițiile și instituțiile sociale se prefac, când toate valorile cad și toate ierarhiile se tulbură, când descompunerea morală, politică și socială ne amenință din toate părțile — ultimile bastioane în care se muncește și se creează sunt aceste înalte institute de cultură”.

*(Mircea Eliade, Taina Indiei, București, Ed. Icar, 1992, p. 74;
extras dintr-o conferință la radio, anul 1934.)*

Fostul sediu al Centrului Național de Creație Populară, str. Nicolae Iorga, 15

În calitate de instituție cultural-educativă de stat Centrul Național de **Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial** are istoria sa, care nu încapă într-un simplu raport.

Din Arhiva centrală de Stat a Republicii Moldova: în baza ordinului Ministerului Muncii nr. 45215 din 10 august 1934 aflăm că la Chișinău își începe activitatea Centrul Cultural, primul director fiind dl. Octav Sofian. (Nr. 820, cb. nr. 49, Br. nr. 4080).

Ulterior, prin ordinul nr. 82377 din 21 noiembrie 1934 Ministerul Muncii va specifica și orientarea activității acestei instituții culturale și anume „Pentru ridicarea morală și sufletească a populației, organizând conferințe, sărbători, spectacole, cursuri, teatre, filme etc. în colaborare cu societățile culturale, căminele instituțiilor de învățământ și muncitorești”. În acest context la 19 februarie 1935 inspectorul central pentru cultură S. Antodiade avea să remarce necesitatea stringentă a

culturalizării la noi, cităm: „La Chișinău, unde se deține un procent remarcabil de analfabeți și unde — comparativ cu alte localități — scăderea activității industriale și comerciale din ultimii ani a dat o lovitură mai grea populației ei — situația reclamă o și mai intensă atențiune”.

Să menționăm că Ministerul Instrucțiunii în colaborare cu Ministerul Muncii (un minister al culturii pe atunci lipsea) au mai deschis în acea perioadă Centre Culturale de importanță regională la București, Iași, Cluj și Timișoara, iar ulterior — și centre culturale județene devenite cu timpul Case de Creație Populară, ale căror prototip este actualul Centru Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial.

Este important să cunoaștem că prin Decizia Ministerului Instrucțiunii nr. 3387 din 22 februarie 1937, Casa Școalelor și Culturii Poporului a înființat 7 regiuni de mai intensă propagandă culturală. Din regiunea a doua făceau parte județele Hotin, Bălți, Iași, Lăpușna, Orhei, Tighina, Soroca, iar din cea de-a treia — județele Cahul, Covurlui, Cetatea Albă și Ismail. Prin aceeași Decizie este reglementată funcționarea viitoarelor centre culturale la sate și a șefilor de propagandă culturală. Se avea în vedere „nevoia atât de mult simțită a ridicării nivelului cultural al masei poporului și în special al celei de la sate”, a întăririi sufletești a masei poporului românesc din regiunile cu populațiune etnoglota”, și că „o asemenea acțiune de luminare a satelor poate fi făcută în primul rând prin școală și învățătorime” (nr. 1477, ap.1, n.p.89, p. 1-3).

Forma principală de activitate a acestor centre culturale o constituia șezătoarea festivă ținută de două ori pe lună, duminica sau la marele sărbători naționale, după un program stabilit, care includea muzică vocală sau instrumentală, recitări de poezii și lectură din autorii români, dansuri naționale, reprezentații de teatru școlar și sătesc și, neapărat o conferință cu subiect relativ la nevoile culturale, sociale și profesionale ale populației din regiunea respectivă. Acolo unde mijloacele locale vor permite conferința va fi însoțită de proiecțiuni sau de reprezentațiuni cinematografice. De asemenea respectiva decizie anunța înființarea bibliotecilor în localitățile rurale.

Prin articolul XI, ca un îndemn și ca o răsplată a muncii organizatorilor, se acorda pentru fiecare șezătoare ținută de centrele culturale suma de 500 lei (300 – conferențiarului, 100 – pentru cheltuiel materiale, 100 – conducătorului centrului cultural).

Să specificăm că în consecință aceste instituții s-au transformat în Centre de creație și agrement ale copiilor, activând în subordinea inspectoratelor școlare. Cele două tipuri de instituții au colaborat la toate etapele de activitate.

În anul 1940 după formarea RSS Moldovenești a fost

organizată Casa Centrală de Creație Populară în cadrul Direcției Artelor pe lângă Sovietul Comisarilor norodnici (ACS a RM, f. 2937, ap. 1, d. 22, p. 21), în iulie 1945 respectiva instituție trece în subordinea Comitetului pentru instituțiile de culturalizare. În noiembrie 1947, în urma lichidării Caselor de Creație Populară județene instituția este numită Casa Republicană a Creației Populare și din mai 1953 este în subordinea Ministerului Culturii al RSSM din momentul înființării acestuia. Ulterior Casa Republicană a Creației Populare se diviză în două instituții: Centrul republican științific-metodic de creație populară și activitate culturală și Cabinetul metodic republican. Din 1990 în Republica Moldova funcționează o singură instituție de profil — Centrul Național de Creație Populară, din 2011 redenumit Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, prin care se asigură îndrumarea metodologică de specialitate a tuturor formațiilor artistice de amatori, interpreților și creatorilor populari de la sate și orașe. Dintre atribuțiile principale ale Centrului la etapa actuală remarcăm:

- îndrumarea unitară de specialitate a formațiilor artistice, cercurilor, studiourilor, creatorilor și interpreților indiferent de apartenența lor departamentală, privind politica repertorială, procesele instructiv-educative și de creație, nivelul artistic interpretativ, activitatea de spectacole și concerte;

- stimularea și dezvoltarea creației populare artistice, descoperirea, ocrotirea, promovarea și afirmarea talentelor autentice, de valorificare în contemporaneitate a tradițiilor culturii populare în scopul îmbogățirii și diversificării continue a programelor și vieții cultural-artistice din localitățile republicii;

- colaborarea cu factorii interesați în vederea selectării, formării și perfecționării instructorilor, conducătorilor artistici ai colectivelor populare (model), interpreților și creatorilor din mișcarea artistică de amatori în vederea creșterii măiestriei lor și a îmbunătățirii continue a conținutului și calității programelor artistice.

Conștienți de importanța delimitărilor de rigoare pentru evitarea diletantismului și pentru menținerea identității cultural-artistice în continuare, eliberați de o concepție estetizantă și de falsele raportări cu ton vindicativ despre „luminarea în mase” cu regretabilul impact produs de modele hibridizate și kitchi, insistându-se asupra unei cunoașteri pe cât posibil obiective a fenomenului în cauză.

Prin modalitatea specifică de abordare a problematicei creației populare, ce constă în caracterul aplicativ al investigațiilor și acordarea asistenței metodice în acțiunile de importanță națională și internațională, instituția noastră contractează specialiști de înaltă calificare, în corespundere cu organigrama profilată.

DIANA DICUSARI,
directorul general al CNCPPCI

— 80 de ani – e mult sau puțin?

— E și mult, e și puțin. Este mult, dacă ne gândim că 80 de ani e o vârstă a împlinirilor, a realizărilor obținute prin multă muncă, dar și multă dragoste. Pentru tradiția populară cu rădăcini adânci în istoria de veacuri a neamului nostru — este o perioadă modestă.

— E întâmplătoare coincidența, că tot în această lună, rapsodul Dumitru Blajinu atinge venerabila vârstă de 80 de ani?

— Așa cum nimic nu este întâmplător, este admirabilă această coincidență de aniversări frumoase: cea a Omului cu destin de legendă și cea a unei instituții, care are menirea de a conserva și promova cultura populară.

Dumitru Blajinu este parte a familiei centrului, în care a muncit mulți ani cu dăruire de sine. Domnia Sa a contribuit la dezvoltarea arhivei Centrului, a donat cu multă bunăvoință arhiva personală, pe care a alcătuit-o și a sistematizat-o. Ne revine datoria de a păstra această comoară pentru generațiile viitoare.

— Istoria la prezent... Caracterizați succint colegii din echipă.

— Actualmente în cadrul CNCPPCI muncește o echipă tânără, cu viziuni noi și cu mult caracter, dar și cu putere și forță de muncă. Am o deosebită considerație pentru cei ce au activat în cadrul centrului, pentru cei care au păstrat focul viu al creației populare. Plecăciuni foștilor directori :Tudor Colac, Iustina Scarlat și Iulia Paliț, aduc mulțumiri celor ce au depus mult suflet în munca lor zi de zi: Vasile Fedoreanu, Pavel Popa, Mariana Cocieru, Eugen

Vârsta împlinirilor

Interviu cu Diana Dicusari

Mamot, Sergiu Ciuhrii, Dumitru Blajinu, Ion Bazatin, Gheorghe Niculăescu, Ștefan Caranfil și alții.

— Cum sunt concertate-coordonate acțiunile Centrului cu cele ale Ministerului Culturii?

— Suntem o instituție subordonată Ministerului Culturii. Este de la sine înțeles, că acțiunile noastre sunt aprobate și susținute de organul ierarhic superior și pentru aceasta le mulțumim colegilor în frunte cu Dna Ministru Monica Babuc.

— Vectorul european și cultura tradițională. Ce schimbări întrevădem?

În marea familie a țărilor europene, Moldova este țara care și-a păstrat cultura și obiceiurile tradiționale. Viața oricărui moldovean de la naștere până la moarte este reflectată în tradiția populară. Persistă până în prezent obiceiuri legate de naștere, botez, nuntă, înmormântare, care sunt o împletire firească a tradițiilor populare și a credinței ortodoxe. „Drumul pâinii” și „Drumul vinului” semnifică itinerare ale muncii și dragostei de glie ale țăranului. Valorificarea lor este o prioritate în activitatea Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial.

Schimbările ce se vor produce odată cu aderarea vor fi benefice, deoarece Uniunea Europeană respectă valorile și tradițiile tuturor comunităților. Acest lucru ne va ajuta în promovarea Patrimoniului nostru peste hotare și la atragerea turiștilor interesați de valorile autentice ale neamului.

— Colaborați cu specialiștii din România?

— Da. Avem o colaborare fructuoasă, frumoasă și caldă cu specialiștii din România, avem încheiate acorduri de cooperare cu colegii noștri de la Iași, Botoșani, Bistrița Năsăud, București și nu numai.

— Și o urare la ceas aniversar...

— Doresc Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial rezistență în timp și realizări frumoase, iar colectivului — sănătate, dragoste pentru tradiție, entuziasm, pasiune și elan tineresc în ceea ce face.

Consemnare: **Raisa Axenti,**
redactor coordonator al CNCPPCI

Reper iradiant de cultură autentică

Începând cu anii 1990, valul de renaștere națională a impulsionat revitalizarea tradițiilor și obiceiurilor populare, readucerea în circuitul firesc a muzicii, dansurilor, folclorului literar și costumului autentic, scoaterea în evidență a adevăratelor

stilizate, pseudo producțiilor cu caracter comercial, cântece modificate ca text și melodie etc..

Este regretabil faptul că așa-numitele „cântece populare” sunt promovate de interpreți școliți în instituțiile de specialitate după anii

Taraful „Mihălășenii” din s. Mihălășa, r. Telenești, conducător Vasile Rotari

valori ale culturii tradiționale în toată complexitatea lor, cu legile proprii de dezvoltare venite din negura vremurilor.

În acest context, CNCPPCI a demarat un șir de activități menite să asigure cercetarea, conservarea și valorificarea tezaurului folcloric, a tradițiilor și obiceiurilor strămoșești în cadrul diverselor activități culturale regionale și naționale. Specialiștii instituției și-au concentrat activitatea asupra programelor de instruire și asistență metodologică a colegilor din teritoriu în vederea promovării culturii populare veritabile.

Cu părere de rău, în perioada liberalismului și a tehnologiilor informaționale dezvoltate, se evidențiază din nou riscul de apariție a muzicii

1990, absolvenți ai facultății de canto popular. Culmea este că, ei fac acest lucru conștient, obraznic și se bucură de susținere și promovare din partea multor instituții media, nemaivorbind de publicul ascultător, care cu regret nici în condițiile actuale nu prea este culturalizat la cota înaltă a valorilor artistice. Din nou apare marea necesitate de unificare a tuturor specialiștilor muzicologi, dirijori, profesori, intelectuali, pentru a combate argumentat în cadrul întrunirilor, simpozioanelor, emisiunilor analitice, articolelor și seminarelor, acest viciu de poluare și denaturare a valorilor artistice autentice (situație frecventă și în alte genuri artistice).

Un rol important în valorificarea folclorului muzical le revine

OLEG VOLONTIR,

director artistic CNCPPCI, Om Emerit

rapsozilor, lăutarilor, tarafurilor tradiționale și orchestrelor de muzică populară, care au promovat în timp și spațiu repertoriul muzical tradițional, susținând astfel datinile și obiceiurile populare de o mare diversitate (ceremonii, petreceri, nunți, botezuri, hora satului, bălciuri, festivaluri etc.). Tradițiile lăutărești au înscris o pagină inedită în istoria muzicii românești. Influența lor asupra muzicii de mai târziu este evidentă. Pentru a da mai multă tărie și fast muzicii, remarcă Tiberiu Alexandru, lăutarii obișnuiau din timpuri îndepărtate să cânte în grup, în ansambluri mai mici (de 2, 3, 4, 5), sau mai mari (8, 10, 12, până la 18), după împrejurare.

În activitatea CNCPPCI este bine marcat și promovat rolul orchestrelor de sorginte folclorică, în contextul valorificării tradițiilor muzicale autentice. Cu mândrie remarc marea onoare pe care o am, că mai bine de 15 ani activez în calitate de responsabil de acest gen artistic în republică. Țin să menționez diversitatea componistică, instrumentală și repertorială a orchestrelor, tarafurilor și grupurilor de fluierași. Actualmente în republică activează 50 de orchestre de muzică populară; 43 orchestre în cadrul ansamblurilor de muzică și dans popular; 11 tarafuri tradiționale, 18 formații de fluierași, care dețin titlul de „colec-

Orchestra de muzica populara „**Trandafirul**”, or Șoldănești, dirijor Oleg Volontir

tiv model” și cuprind geografic toate raioanele republicii, excepție fiind raionul Florești, unde nu există nici o formație instrumentală folclorică.

Problema primordială a fiecărui colectiv de creație a fost și rămâne a fi repertoriul promovat. Orchestrele de muzică populară nu au evitat în totalitate problema respectivă, confruntându-se permanent cu piedici în vederea cercetării și valorificării repertoriului folcloric autohton. Situația fiind una cu rădăcini mai vechi, deoarece un timp mai îndelungat orchestrele, soliștii vocaliști și instrumentiști au promovat repertoriul muzical preluat din repertoriul interpreților și colectivelor profesionale, dar și folclorul din alte zone etnografice. În rezultatul activității metodologice efectuate de CNCPPCI, în particular, în cadrul seminarelor, întrunirilor, repetițiilor deschise, festivalurilor și concursurilor de gen, majoritatea colectivelor și-au schimbat concepția de activitate, conștientizând necesitatea cercetării și promovării melosului tradițional, creându-și astfel imagine și propriul nume. Voi menționa aici câteva colective de performanță artistică și anume orchestre de muzică populară *Rapsozii Nordului* (Ocnița); *Alboteanca* (Țaul, Dondușeni); *Ciocârlia* (Edineț); *Nistrenii* (Soroca); *Barbu Lăutarul* (Bălți); *Arcușul* (Sărata Galbenă, Hâncești); *Ciobă-*

naș (Călărași); *Busuioc Moldovenesc* (or. Sângerei); *Alunelul* (Școala de arte din or. Strășeni); tarafurile tradiționale *Frunză de dor*, or. Briceni; *Lăutarul Dumitru Botgros* din s. Bădicul Moldovenesc (Cahul); *Alăuta* din or. Cantemir; *Oira* din s. Cărpineni (Hâncești); *Mihălășenii* (Telenești); ansamblurile de fluierași *Andrieș* din s. Boșcana și *Nistrenii* din s. Slobozia-Dușca, *Lăstărașii* din s. Corjova (Criuleni); cele din s. Oxentea (Dubăsari) și din or. Glodeni; *Andrieș*, or. Râșcani; *Doruleț*, s. Volintiri (Șt.Vodă).

Pentru dezvoltarea și promovarea măiestriei interpretative a lăutarilor, tarafurilor, formațiilor de fluierași, orchestrelor de muzică populară etc. CNCPPCI organizează permanent manifestări artisti-

ce naționale, festivalurile *Lăutarii Moldovei*, *Filip Todirașcu*, *Nistrule cu apă lină*, *Vatra Horelor* și susține metodologic activitățile analogice organizate de colegii din teritoriu: festivalurile *Vasile Moga* – Șt.Vodă; *Gheorghe Murga* – Coșnița, Dubăsari; *Vasile Asauleac* – Orhei, *Dumitru Botgros* – Cahul).

Cu adevărat, rolul lăutarilor și formațiilor lăutărești în promovarea tezaurului muzical tradițional este incontestabil. Referindu-mă la cele de mai sus, aș aminti spusele marelui compozitor George Enescu: „să le mulțumim lăutarilor, căci numai dâșii ne-au dezgropat comoara ce abia acum o prețuim, a cântecului popular; ei au păstrat-o și au dat-o în păstrare din tată în fiu, cu acea grijă sfântă ce o au pentru ceea ce le este mai scump pe lume — cântecul...”

Anume această grijă sfântă față de comorile spirituale ale neamului, față de patrimoniul cultural moștenit de la străbuni, față de talentul și artistismul sutelor și miilor de oameni îndrăgostiți de sublim, față de istoria noastră zbuciumată, față de buneii, părinți și copii, o poartă vreme de 80 de ani, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, reper iradiant de cultură autentică...

Orchestra de muzica populara „**Barbu Lăutarul**”, or. Bălți, dirijor Mihai Verhovețchii

Tezaurul folcloric — icoana nemuririi neamului

SILVIA ZAGOREANU,
specialist CNCPPCI, interpretă de
folclor, realizatoare de
emisiuni Radio și TV

„Un popor fără tradiții este un popor fără viitor”

Alberto Lleras Camargo

Trebuie să recunoaștem, că traversăm o perioadă în care tradițiile nu mai sunt respectate așa cum o făceau altădată străbunii noștri.

Din necunoaștere, sau cu intenția de a schimba ceva, pur și simplu, neglijăm, inventăm, schimonosim, într-un cuvânt — încercăm să ne modernizăm, fără a conștientiza încotro mergem.

Cert este faptul, că procesul de globalizare nu poate fi stopat, dar necesitatea implementării unor metode de salvagardare și revitalizare a tezaurului folcloric s-a făcut simțită demult. Nu este ușor, dar nici imposibil de readus tradițiile neamului în circuitul firesc al valorilor, contează cum o facem, iar de acest lucru se îngrijesc instituțiile abilitate.

Un rol important, în acest sens, îi revine Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, instituție care de-a lungul anilor a asigurat aplicarea politicilor de protejare în teritoriu.

În special, în comunitățile purtătoare de patrimoniu, a susținut și susține în continuare, prin măsuri concrete, viabilitatea patrimoniului cultural imaterial și transmiterea lui către tânăra generație, a inventariat elementele acestuia, conservând informațiile pe diverse suporturi moderne, a stimulat interesul față de valorificarea creației populare, organizând întruniri metodice, festivaluri și concursuri în scopul studierii și popularizării tezaurului folcloric, întru cunoașterea și preluarea comorilor tradiționale de către noile generații.

Militând pentru valoare, instituția noastră a acordat atenție deosebită evenimentelor de acest gen și a inițiat un șir de festivaluri de folclor, în cadrul cărora au fost antrenați soliști vocali, instrumentiști, ansambluri folclorice, orchestre de muzică populară, tarafuri, colective de dans popular, ansambluri de familie, etc.

Un șir de interpreți și-au luat zborul în lumea muzicii, trecând prin scenele festivalurilor naționale *Rapsozii*

Formația „Voie Bună gospodari”, s. Nicoreni, r. Drochia

Moldovei, Nicolae Sulac, Maria Drăgan etc. de exemplu, Nicolae Gribincea, Zinaida Bolboceanu, Nicu Mătă, Vi-
orica Lupu, Mariana Dobzeu, Gheorghe Zagoreanu, Fe-
licia Nevodaru, Igor Cuciuc, Valentin Boghean, Adrian
Roșca, soliști care se bucură în prezent de popularitate.
Numele unor instrumentiști au devenit cunoscute în
urma participării la concursuri: Victor Mandalac, Călin
Corai, Oleg Vitliuc, Vitalie Dorin, Dan Bobeică, Sergiu
Pavlov, Adrian Bânzari, Vlad Tocan, Leonid Nenescu
ș.a.

Factorul primordial al concursurilor organizate, îl
constituie descoperirea și promovarea tinerelor talente
și lansarea lor în scena profesionistă. Vorbim despre o
latură a tezaurului folcloric, promovată prin interme-
diul acestor acțiuni culturale, care relevă un repertoriu
îngust, de cântece și melodii, valorificate vocal sau in-
strumental.

Bogăția spirituală a neamului o găsim în folclorul
obiceiurilor de familie și a celor de peste an, valorificate
de către artiștii amatori de la sate și orașe.

Desigur, ruperea obiceiului din cadrul firesc de des-
fășurare și transpunerea lui scenică, înseamnă deja stili-
zare. Practica a demonstrat, însă că această metodă este
una efectivă, întrucât la bază este cercetarea tuturor as-
pectelor culturale, specificul ariei sau chiar a localității,
în care viețuiesc membrii unui ansamblu. De-a lungul
timpului, bineînțeles, s-au pierdut numeroase elemente
identitare, iar ceea ce se mai păstrează în memoria bă-
trânilor, e necesar a fi ocrotit pentru a fi transmis către
generațiile viitoare.

Prin urmare, prezentarea produsului folcloric în
formă de spectacol semnifică revitalizarea, protejarea
și conservarea lui. Ideea respectivă a fost promovată
de către CNCPPCI și în
cadrul trecerii în revistă a
colectivelor „model”, sti-
mulând ulterior activitatea
ansamblurilor interesate
prin inițierea și desfășura-
rea Festivalului tradițiilor
și obiceiurilor populare cu
genericul *La poale de codru*,
organizat în satul Căpriană,
raionul Strășeni. Pe par-
cursul celor trei ediții s-au
manifestat cu succes un
șir de colective: *Dumbrava
verde* din Strășeni, *Busuioc
moldovenesc*, *Sărata Galbe-
nă*, *Hâncești*, *Țărăncuța* din
Hârbovăț, *Anenii Noi*, *Sân-
ziennele* din Căpriană, Stră-

șeni, *Doruleț*, Călugăr, Fălești, *Struguraș* din Răciula,
Călărași, *Lozioara* din Șoldănești, *Voie bună, gospodari*
din Nicoreni, Drochia, *Cimbrișor* din Hâjdieni, Glodeni,
Semănătorii, Cucuruzeni, Orhei, *Dacii* din Pașcani,
Criuleni, *Tudorițele* din Todirești, Ungheni, *Țărăncuța*,
Cârnașenii Noi, Căușeni, *Dalbe flori* din Florești, *Floare
de Nu mă uita* din Rezina, *La stână* din Cârpești, Can-
temir, *Moștenitorii* din Chișinău, *Tvardiceanca* din Ta-
raclia ș.a.

Un număr impunător de colective folclorice dețin
actualmente titlul onorific „model”, toate ar trebui să
participe la un asemenea Festival, care deocamdată este
unicul la nivel național. Este îmbucurător faptul, că în
teritoriu au loc mai multe manifestări culturale prin care
se impune promovarea obiceiurilor cum ar fi festivalul
Efim Junghietu la Ungheni, *Festivalul tradițiilor și obice-
iurilor de nuntă*, la Strășeni, *festivaluri cu tematică păs-
torească* la Ermoclia, Căușeni, Ștefan Vodă și la *Ochiul
Alb*, Drochia etc.

Un loc aparte în ansamblul festivalier îl ocupă ma-
nifestările culturale ce țin de promovarea obiceiurilor
de iarnă, acțiuni ce se desfășoară în toate raioanele repu-
blicii, întrucât producțiile folclorice ce reprezintă aceste
sărbători sunt cel mai bine conservate.

Festivalul de folclor nu este altceva, decât o fereas-
tră larg deschisă către o lume exemplară a satului cu
datini și obiceiuri, credință și liniște sufletească, la care
râvnesc fiecare dintre noi atunci, când oboseala abaterii
spre lumea modernă își spune cuvântul.

Să promovăm ceea ce stă la originea existenței
noastre spirituale — folclorul. Să-l slujim cu dăruire și
să îl așezăm ca pe o steblă de busuioc la icoana nemuririi
neamului.

Ansamblul folcloric „Româncuța”, s. Tătărești, r. Strășeni

Comoară inestimabilă

„Folclorul este cartea noastră de vizită în lume, este tradiția noastră vie, păstrată și transmisă prin viu grai, este cel mai sfânt și curat lucru ce-l poate avea un român în inima lui”.

Ionel Coca

FELICIA NEVODARU,
șef secție cercetare, conservare,
editare și promovare

Dragostea pentru folclor ar putea fi motto-ul oricărui specialist care îngrijește fondul de folclor al Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial. Și eu am nobila misiune de a contribui ca valoarea lui să nu dispară nicicând, ba din contra, să reușesc să-l mențin și să-l conservez pentru generațiile viitoare.

Au contribuit la salvagardarea fondului de folclor oameni cu renume, folcloriști, academicieni dar și simpli iubitori ai folclorului. Ca fondatori au fost înaintașii noștri, Vasile Eșanu, Dina Vărămașu, Ludmila Vidrașcu, Gheorghe Iovu, Tudor Goraș, Sergiu Ciuhrii, Teodor Zgureanu, Dumitru Blajinu ș.a. care au pornit de la câteva bobine imprimate, casete audio și caiete de note îngrijite cu mare atenție. Cot la cot cu colegii de breaslă - angajați ai Centrului Național de Creație Populară, au pornit într-o frumoasă călătorie și anume descoperirea, conservarea și editarea folclorului național, realizând astfel un șir de expediții folclorice în întreaga republică,

participând în cadrul a zeci de concursuri și festivaluri de unde fiecare specialist se întorcea cu materiale importante.

Astfel, astăzi arhiva de folclor a CNCPPCI se bucură de o valoroasă colecție de bobine ce întrunește peste 18 000 de imprimări audio și video: muzică instrumentală, cântece, proverbe, zicători, obiceiuri populare; materiale ilustrative — peste 3000 de poze și imagini, CD-uri cu materiale foto din cadrul manifestărilor organizate de CNCPPCI, materiale foto imprimate și conservate pe Hard Disk, casete audio și video; caiete cu note dar și spiritul creativ al foștilor colaboratori și a zeci de mii de colportori.

Le mulțumim tuturor pentru munca fără preget pe care au depus-o până în prezent. Datorită foștilor și actualilor colegi, printre care și Dumitru Blajinu, Tudor Colac, Mariana Cocieru, Silvia Zagoreanu, Rodica Buhnă, Gheorghe Nicolăescu, Mihai Amihalachioaie, Ve-

ronica Bantaș, Diana Pidghirni, Mariana Dobzeu ș.a, CNCPPCI se mândrește în prezent cu arhiva impunătoare pe care o deține, dar și cu un șir de culegeri tipărite de-a lungul anilor în baza materialelor acumulate și descifrate. Sper ca viitorii specialiști care vor avea fericita ocazie să îngrijească de această comoară folclorică, să-i aprecieze adevărata valoare și să respecte munca celor care au trudit întru valorificarea și conservarea folclorului pentru ani și ani înainte.

Teatrul de amatori

... „Ca o piesă de teatru, așa este viața: nu interesează cât de mult a ținut, ci cât de frumos s-a desfășurat”

(Seneca)

Teatrul „Brăzdenii”, s. Borosenii Noi, r. Râșcani, conducător Irina Bârlădeanu

Acest gen de artă își propune stimularea interesului pentru valorificarea artistică a creației tradiționale și contemporane, îndrumarea activității artistice de amatori prin organizarea unor manifestări artistice, culturale. Deasemenea, teatrul de amatori are funcții de dezvoltare a capacităților artistice ale participanților, de promovare a talentelor populare și a oamenilor de creație cum ar fi regizori, scenariști, scenografi, actori amatori.

Tendința de a crea, necesitatea de a exprima realitatea înconjurătoare prin imagini, culori, chipuri artistice au fost caracteristice neamului nostru încă din antichitate. Locuitorii plaiului strămoșesc au simțit nevoia jocului teatral, practicând obiceiuri și rituri în forme colective de manifestare, unele au ajuns până în zilele noastre, simbolizând fertilitatea pământului: *Paparuda*, *Caloianul*, *Drăgaica* și să consemneze momente calendaristice importante – *Capra*, *Cucii*, *Călușarii*. Originile artei sunt legate de străvechi jocuri și datini, care in-

clud și elemente de acțiune dramatică, regăsite în repertoriul teatrului epic de etnografie și folclor „Ion Creanga”. Repertoriul acestui teatru promovează obiceiurile și tradițiile sărbătorilor calendaristice, cum ar fi: de primăvară – *Calea ciobanului* de ziua Sf. Gheorghe; de vară – *Paparuda*; de toamnă – *Tulburelul*; de iarnă – *Noaptea strigoilor* de ziua Sf. Andrei și spectacolul *Malanca*. Acesta din urmă include colinde, jocurile cu măști zoomorfe *Capra* și *Căluții*, orația *Cu semănatul* ș.a. Destul de popular în perioada de iarnă este spectacolul *Șezătoarea* — obicei integrat ciclului calendaristic, ce se desfășoară în aceeași perioadă cu celelalte obiceiuri de iarnă și face parte din ciclul vieții, asemănător celui nupțial și funebru, fiind un pre/postludiu al nunții. Teatrul „Ion Creangă” este un exemplu pentru formațiile teatrale de amatori de la sate. După trecerea în revistă a formațiilor teatrale din anul 2012, s-a constatat că în republică activează 52 de teatre dramatice și 12 teatre de păpuși.

RODICA GAMURARI,
specialist principal teatrolog

Cele mai multe formații teatrale există în localitățile din raioanele Anenii Noi, Soroca, Căușeni, Ștefan-Vodă, Orhei.

În vederea acordării asistenței metodice conducătorilor formațiilor teatrale din teritoriu, am elaborat un sistem de activități: seminare, laboratoare de creație, întruniri cu actori și dramaturgi naționali etc.

În acest an ne-am propus să organizăm un festival al teatrelor de păpuși cu genericul *La căsuța cu povești*. Ediția I-a a avut loc în iunie curent în or. Anenii Noi. Au participat teatrele de păpuși: *Guguță* din s. Sărățica Nouă, r. Leova cu spectacolul *Pățaniile vulpei*, conducător artistic Svetlana Cernega; *Cheița de aur*, or. Anenii Noi cu spectacolul *Aventurile iepurașului poznaș*, conducători artistici Natalia Covali și Antonina Climova; *Ștregărel*, s. Hârbovăț, r. Anenii Noi cu spectacolul *Vulpea, iepurele și cocoșul*, conducător artistic Ludmila Sertinean; *Prichindel*, s. Iurcenii, Nisporeni cu spectacolul *Peștișorul de aur*, conducător artistic Ion Modvală; *Alunelul*, or. Cimișlia cu spectacolul *Prima zi de vară*, conducător artistic Iulia Spănu; *Scăpărici*, or. Soroca cu spectacolul *Doi ursuleți lacomi*, conducător artistic Angela Mușenco; *Țândărică* din s. Vădenii, Soroca cu spectacolul *Întâmplarea unui rățoi viclean*, conducător artistic Serafima Lungu și colectivul teatral din Vadul lui Isac,

Teatrul de păpuși „**Ștregărel**”, s. Hârbovăț, r. Anenii Noi, conducător Ludmila Serpinean

r. Cahul, spectacolul *Cocoșelul heleș-teilor*, conducător artistic Ion Nistor.

Teatrele de amatori abordează și dramaturgia lui Ion Druță, care este axată pe conceptul unui prezent oglindit în matricea stilistică a neamului. Bunăoară, teatrul de amatori din s. Hârbovăț, Anenii Noi a montat spectacolul *Casa mare* (regizor Nadejda Timciuc), în care actorii au încercat să aducă în scenă spiritul dramei druțiene de o semnificație etică bine definită: ea simbolizează acel colțișor al sufletului în care omul păstrează tot ce are mai curat și mai nobil, fiind un însemn al fericii, dar și al deznădejdiei.

Ștafeta druțiană a fost transmisă și teatrului de amatori *Din zestrea neamului*, s. Biești, Orhei. Ei au realizat un fragment din spectacolul *Rugăciunea de seară*, montat de Nadejda Cucu. Au pătruns esențial în caracterul fiecărui erou, au încercat să demonstreze că personajele druțiene au nevoie de altceva, de o altă realitate decât cea de toate zilele – fie pe un scurt timp, fie chiar și imaginară.

O dată la 4 ani CNCPPCI organizează Festivalul-concurs al teatrelor de amatori *Vasile Alecsandri*. Ediția a X-a a avut loc la Drochia. La festival au participat și concurenți din România: Atelierul de teatru de la Colegiul Național „Mihai Eminescu” și grupul de satiră de la Casa de cultură Găiești. Un model perfect de dramatizare a povestirilor lui Spiridon Vangheli a demonstrat teatrul din Criuleni, regizor Natalia Dumitrașcu, cu spectacolul *Guguță și prietenii săi*. La deschiderea festivalului a fost aplaudată apariția personajului clasic – Chirița. Teatrul dramatic *Brăzdienii*, s. Borosenii Noi, Râșcani cu spectacolul *Vom trăi și vom vedea* de Gheorghe Urschi, conducător artistic Irina Bărlădeanu a avut o prestație reușită. De remarcat că teatrele *Cupidon* din or. Drochia, conducător artistic Petru Ababii, *Prometeu*, or. Soroca, conducător artistic Iurie Babii, *Ghiociei*, s. Mingir, Hâncești, conducător artistic Mihai Sârbu, *V.O.A.B.* din or. Orhei, conducător artistic Gheorghe Ioniță, *Baștina*, or.

Bălți, conducător artistic Angela Burdeniuc, *Vasile Alecsandri* din s. Chișcăreni, Sângerei, conducător artistic Valentina Secureanu participă de fiecare dată la Festivalul republican. Teatrul *Vasile Dub* din or. Călărași a prezentat spectacolul *Cinciracvela*, autor G. Nahuțpișvili. Cu această realizare, regizorul Tatiana Dodon a obținut un salt artistic lăudabil. A impresionat și teatrul dramatic *Vasile Alecsandri* din Chișcăreni, Sângerei, autor și regizor Valentina Secureanu. În rezultatul evoluărilor teatrelor, juriul a decis să acorde premiul mare teatrului dramatic *Cupidon* din or. Drochia, cu spectacolul *Hopa, hopa vrem și noi în Europa*.

Bucură faptul prezenței unei competitivități permanente între formațiile teatrale de amatori. Majoritatea spectacolelor prezentate promovează o scenografie reușită, interpretare inspirată, dicție bună.

Membrii formațiilor teatrale activează din plăcerea de a crea, de a se manifesta cu multă măiestrie, spre a însuși tainele acestei arte.

Teatrul „**Cupidon**”, or. Drochia, conducător Petru Ababii

Folclorul copiilor —

veritabil document de cunoaștere a puterii creative

Folclorul copiilor reprezintă lumea în care copilul crește și se formează. Acesta este un veritabil document de cunoaștere a puterii lor creative, cuprinzând categorii cântate, scandate, gesticulate, mimate sau povestite.

Astăzi, când copilul este pus în fața calculatorului de la o vârstă fragedă, când navigarea pe Internet creează dependență, când sunt atâtea jocuri sofisticate, este de primă importanță promovarea creației tradiționale specifice lor.

În calitate de etnomuzicolog — coordonator al ansamblurilor folclorice de copii, am constatat că în satele și orașele din țară activează 45 de colective folclorice de copii cu titlul „model”, fapt ce demonstrează că tezaurul spiritual al neamului nostru va avea parte de valorificare și perpetuare în timp.

Datorită promotorilor tezaurului folcloric, copiilor li se cultivă dragostea de grai, port și obiceiuri populare, factori ce păstrează identitatea națională.

Printre conducătorii artistici ai ansamblurilor folclorice de copii, care dau dovadă de multă pasiune, entuziasm și implicare în misiunea nobilă de promovare a valorilor spirituale ale neamului nostru aș menționa nume notorii: Valeriu Chiper, conducător artistic al ansamblului folcloric *Moștenitorii* Maria Lupu, conducător artistic al ansamblului folcloric *Opincuța*, mun. Chișinău; Felicia Bojii, conducător artistic al ansamblului folcloric *Țărăncuța* din s. Borosenii Noi, Râșcani; Larisa Argint, conducător artistic al ansamblului folcloric *La stână* din s. Cârpești, Cantemir; Doina Radul, conducător artistic al ansamblului folcloric *Mugurașii* din s. Căpriana, Strășeni; Ina Bilețchi, conducător artistic al ansamblului folcloric *Codreanca* din or. Cornești din Ungheni; Lidia Stăvilă, conducător artistic al ansamblului folcloric *Băștinașii* din s. Hârtopol Mare, Criuleni; Ecaterina Ursu, conducător artistic al ansamblului folcloric *Pe-un picior de plai*, s. Pașcani, Hâncești iar șirul ar mai continua și cu alți conducători artistici demni de toată admirația noastră.

Dezvoltarea interesului față de folclorul copiilor este menținută de inițierea și organizarea la nivel local dar și național, cu implicarea secțiilor cultură din teritoriu și a CNCP-PCI a festivalurilor de folclor cu participarea copiilor:

SNEJANA FRIJA,
specialist etnomuzicolog, coordonator al
ansamblurilor folclorice de copii.

festivalul – concurs al datinilor și obiceiurilor de iarnă *Să trăiți, să-nfloriți*, festivalul de datini și obiceiuri de primăvară *Duminica la Florii*, festivalul de folclor pentru copii *Galina Popovici*, festivalul–concurs municipal *La fântâna dorului*, festivalul *Dulce floare de salcâm* ș.a.

O cunoaștere mai profundă și o receptare mai atentă a folclorului de către copii va contribui eficient la educația estetică a acestora, va asigura legătura cu pământul pe care trăiesc, cu tradițiile locale.

În scopul revitalizării, valorificării și propagării folclorului muzical și a obiceiurilor populare practicate de copii, CNCPPCI a inițiat în colaborare cu secția cultură Ungheni *Festivalul–concurs național de folclor al copiilor*, în orașul Ungheni. Acest eveniment cultural, care s-a bucurat și de susținerea mass-media, a produs o impresie frumoasă asupra împătimiților de folclor prin buna organizare și desfășurare și prin prestația artistică a participanților.

Este îmbucurător faptul că tot mai mulți tineri și copii sunt interesați în studierea tezaurului folcloric și în promovarea acestuia atât în țară, cât și peste hotarele ei.

Ansamblul folcloric „**Băștinașii**”,
s. Hârtopol Mare, Criuleni, conducător Lidia Stăvilă

MARIANA DOBZEU,
specialist etnograf în meșteșuguri

Instituția noastră a inițiat diverse proiecte și acțiuni de promovare a culturii tradiționale, cuprinzând majoritatea genurilor de artă populară în context de menționat că CNCPPCI are rolul determinant în organizarea diverselor expoziții, târguri, ateliere și tabere de creație, simpozioane tematice, expediții folclorice, participări în cadrul emisiunilor radio și tv. Specialiștii de altă dată ai secției meșteșuguri Iulia Paliț, Ion Bălțeanu, Ion Timciuc, Victor Onofriescu, Adrian Triboi - nume de referință, au contribuit la păstrarea și promovarea meșteșugurilor tradiționale și a portului popular autentic.

Scopul nostru este de a susține spre afirmare creatorii tradiționali autentici, reconstituind astfel tradițiile de artă țărănească prin produse și obiecte de artizanat: ceramică, sculptură în lemn și piatră, prelucrarea artistică a pielii și a metalului, țesutul covoarelor, împletitul fibrelor vegetale, broderii artistice, obiecte croșetate și tricotate, confecționarea instrumentelor muzicale. Meșteri populari iscusiți precum Maria Cristea, Natalia Cangea, Eleonora Voloșciuc, Constantin Cojan, Valentina Guțu, Daria Grigoriev, Victor Pelin, Ecaterina Popescu, Parascovia Munteanu, Zaharia Triboi, Vasile Gonciar, Grigore Sinchetru, Grigore Posternac, Tatiana Popa, Andrei Tihon, Nadejda Vidrașco, Lidia Manea, Ludmila Berezin, Eugenia Moldovanu, Dumitru din Muruzuc, Ion Cojocari, Simion Lungu — sunt doar câteva nume de creatori ai frumosului.

Expozițiile concurs: *Bâlciul Olarilor* de la Iurceni, *Expoziția cioplitorilor în lemn*, *Expoziția împletitorilor în fibre vegetale*, *Expoziția portului popular*, *Croșeta de aur*, *Expoziția măștilor tradiționale de iarnă*, *Târgul meșterilor artiștani „Tezaur”* sunt manifestări înscrise în lista acțiunilor de promovare a meșterilor populari inițiate în colaborare cu

Meșteșugurile populare — arta continuității

Uniunea Meșterilor Populari din Moldova și Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală.

CNCPPCI îndeplinește rolul de centru științific și metodologic al activităților din domeniul culturii tradițio-

Zaharia Triboi, meșter popular
s. Ciorești, r. Nisporeni

nale la nivel național și internațional, menit să promoveze și să transmită valorile culturii populare. Meșterii noștri s-au afirmat și în plan internațional la expoziția de obiecte de artizanat în cadrul Festivalului *Jocurile Delfice*, expoziția meșterilor olari de la Iași „Cucuteni” (România) și din Franța, Germania, Bulgaria, Belgia, Elveția, Ucraina etc...

Crearea centrelor de meșteșuguri este o acțiune ce implică tânăra generație în procesul de creație. Aici menționez câteva centre de meșteșuguri printre care *Casa Cangea* din Criuleni (împletitul în fibre vegetale), conducător Natalia Cangea; *Artă rustică* din s. Clișova Nouă, Orhei (țesutul covoarelor), conducător Ecaterina Popescu; *Fantezie* din s. Vădeni, Soroca (port popular), conducător Simion Lungu; *Casa părintească*, din s. Palanca, Călărași (croșetă, broderie, țesutul artistic), conducător Tatiana Popa; *Masca* din s. Ciutești, Nisporeni (măști), conducător Grigore Stamati; „Zaharia Triboi” din s. Ciorești, r. Nisporeni (ceramică), conducător Zaharia Triboi ș.a.

La 80 de ani ai Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial ne dorim continuitate în promovarea tradițiilor strămoșești lăsate cu sfințenie de către înaintașii noștri.

Zestrea neamului

E o vârstă frumoasă, o vârstă împlinită, o vîrstă, cînd ai ce spune, cînd ai acumulat experiență, înțelepciune și o poți împărtăși cu cineva. Cînd zic experiență, mă refer la personalități care au contribuit la dezvoltarea acestei instituții, la promovarea tradițiilor și obiceiurilor naționale, la păstrarea zestrei spirituale pe care ne-au lăsat-o strămoșii noștri: Eugen Mamot, Iustina Scarlat, Sergiu Ciuhrii, Dumitru Blajinu, Ion Bazatin, Gheorghe Nicolăiescu, Ștefan Caranfil, Pavel Popa, Tudor Colac, nume sonore din marea armată a neamului, ce stau la straja folclorului. Mă mîndresc, că fac parte din echipa de creație a Centrului și totodată sunt conștientă de responsabilitatea pe care o port față de înaintașii mei, care au lăsat urme frumoase în istoria acestei instituții. Dansul este una dintre cele mai vechi arte ale omenirii, practicat în aproape toate momentele importante ale vieții, deacea e de datoria noastră de a studia, a scoate din anonimat adevărate pierle coregrafice, de a le conserva, valorifica și transmite mai departe, următoarelor generații. Cu acest scop, Ministerul Culturii și Turismului, Centrul Național de Creație Populară, inițiază Festivalul concurs al dansului folcloric „La vatra horelor” care are loc o dată la doi ani. Anul acesta 2014, pe data de 27 August, în cadrul Paradei portului popular dedicată Zilei Independenței Republicii Moldova s-a petrecut cea dea 36-a ediție, la care au participat peste 30 de ansambluri de dans popular din republică. Tot inițiat de CNCP și de Ministerul Culturii și Turismului, Festivalul concurs al dansului popular „Alunelul” la care participă formații de dans pentru copii. În anul 1989, în orașul Cahul are loc prima ediție al Festivalului Internațional al dansului popular „Nufărul

RITA MAXIMCIUC,
specialist principal coregraf

Alb” inițiat de Ministerul Culturii cu suportul metodic al Centrului Național de Creație Populară, au participat 37 de ansambluri de muzică și dans popular. Cu suportul metodic al CNCPPCI, secția de cultură și consiliul raional Rezina, în 2000 ia naștere Festivalul Internațional al dansului popular „Hora Mare”, în acest an 2014 a avut loc cea dea VI-ea ediție, la care au participat ansambluri de dans popular din republică și de peste hotarele ei. Nordul republicii la fel e bogat cu festivaluri frumoase, bunăoară la Bălți, direcția municipală de cultură organizează anual Festivalul dansului popular „Cine joacă horele” în memoria coregrafilor Ion Negară și Ion Ungureanu, în acest an 2014 a avut loc cea dea IX-a ediție. La Briceni, în memoria hangașilor de la Coteala, secția raională de cultură inițiază festivalul dansului popular „Hangul de la Coteala”. Alt festival al dansului popular, organizat de către secția raională de cultură Basarabeasca, primăria s. Abaclia, ansamblul „Model” de muzică și dans popular „lia”, cu suportul metodic al Centrului Național de Creație este „Vasile Tănase”. Avem cu ce ne mîndri, suntem un popor harnic, talentat, frumoși la chip și suflet, puternic de-am rezistat forțelor rele și ne-am păstrat identitatea ca Neam. Doresc CNCPPCI prosperitate și să dăinuie în timp.

Ansamblul „Vântuleț”, mun. Bălți,
conducător Ion Gîrimpei

Un rapsod de viță veche

Comuna Pererâta din plasa Lipcani județul Hotin este o vatră de valori inestimabile, cunoscute tuturor celor cărora nu le este străină cultura noastră națională. Anume aici, respirând același aer al copilăriei din lunca Prutului împreună cu un alt mare om al spiritualității românești Grigore Vieru, consătean și văr de-al doilea, viitorul rapsod și dirijor a descifrat în zborul vertical al ciocârliei o traiectorie a sa ca muzician.

De la vârsta de șase ani Dumitru Blajinu cântă la țambal, apoi la vioară în taraful format din descendenți ai celor două familii înrudite: Ion Vieru – primașul tarafului, interpret la vioară și trompetă, Istrati Vieru la violă-braci, Nicolae Blajinu – tatăl, la trompetă, țambal și contrabas, Ion Blajinu – feciorul mai mare, la acordeon și țambal și mezinul – Dumitru Blajinu la nai, acordeon, țambal, clarinet și vioară. Cu acest taraf de formulă tradițională face „școala prispei”, cântând la nunți, cumătrii, hramuri, baluri și la alte petreceri. La vârsta de numai unsprezece ani, în 1946 câștigă premiul doi la un concurs republican, primul după război, cântând la vioară acompaniat de tatăl său la țambal. Evident, acest trofeu a impulsat decisiv cariera tânărului muzician.

La o anumită etapă a vieții i s-a părut neîncăpătoare matricea vetrei folclorice a satului. Urmează cursurile externe ale Universității populare a Casei centrale a creației populare din Moscova, își aprofundează cunoștințele în teoria muzicii. Se impune ca instrumentist de prestație: în orchestra Teatrului muzical-dramatic din Bălți, la Casa de cultură din Lipcani, în orchestra Ansamblului de dansuri populare *Joc* și în Ansamblul de tineret al Filarmonicii din Chișinău. Cântă alături de lăutarul Isidor Burdin în orchestra *Mugurelul* din 1962 pentru ca în 1965 să organizeze la clubul constructorilor din Chișinău orchestra

de muzică populară *Veselia*... În 1967 participă cu această formație la Festivalul de la Moscova fiind menționat cu medalia mare de aur. Aici, pentru prima dată a adunat în scenă cei mai talentați artiști populari basarabeni într-un taraf masiv de circa 100 de instrumentiști, idee impusă de mai marii timpului „pentru a convinge” că nasc și la Moldova oameni...

Taraful lui Dumitru Blajinu, la 8 iunie 1957 în cadrul primului festival al tineretului din Moldova.
Componența: Dumitru Blajinu – țambal, Ion Blajinu – acordeon,
vărul Ion Vieru – contrabas și V. Iavob – vioară.

Ca o încununare a căutărilor sale, afirmându-se ca naist, acordeonist și violonist de excepție, la 1967 fondează și dirijează orchestra de muzică populară *Folclor* a Radioteleviziunii, în fruntea cărei se află până în 1985.

Această orchestră a însemnat un reviriment pentru cultura basarabeană, revenindu-se la tradițiile autentice ale folclorului românesc și mai cu seamă la tiparele stilistice ale tarafului din Moldova. De aici încolo se va pune stăvilă diletantismului în arta populară interpretativă din stânga Prutului, până la acest moment cu însemne abundente ale „simfojazzului” și ale „estradiării” ce trebuiau să o „deosăghiască” de muzica din dreapta Prutului. Cu concursul maestrului Dumitru Blajinu fondurile Radioteleviziunii au devenit mai bogate cu peste 1800 de creații populare vocale și instrumentale grație acestui colectiv de prestigiu, unic în felul său în spațiul românesc.

Pasiunea pentru tezaurul muzical al Marelui anonim

îl îndeamnă să onoreze ulterior funcția de specialist-colaborator al Centrului Republican științific-metodic de creație populară și activitate culturală, unde a lucrat 10 ani ca metodist și șef al secției folclor.

Enciclopedia interpreților din Moldova consemnează că Dumitru Blajinu este artist emerit din Republica Moldova, laureat la diferite festivaluri internaționale, membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova, este distins cu Ordinul Republicii.

Cei care îl cunosc îndeaproape vor remarca, nu în ultimul rând, câteva calități ce îl deosebesc de cei mulți: devotamentul, principialitatea, obiectivismul și perseverența în slujba sa cu patimă și ardoare folclorului românesc.

Această pasiune, dar și vocație a întipărit-o simbolic în crezul său de o viață – orchestra de formulă tradițională, autentică, pe care a botezat-o, într-un fel riscând factorul tautologic – FOLCLOR. Această pecete a veșniciei poate aparține doar unei personalități care se vrea modestă, deci anonimă, așa cum e și formula spiritului popular. De când se știe nu a cerut laude – le detestă, nu a cerșit glorie – înțelepciunea populară este mai presus. Ar fi acest mod de comportament un fel al său de a-și iubi Patria și Neamul?

Mulți interpreți de muzică populară îl au de bun dascăl, de fapt îi datorează prezența și afirmarea lor în scena mare: regretații Mihai Bătrânu, Ignat Bratu, Leonid Moșanu, Ion Bas, Teodor Negară, Vlad Sârbu, apoi Vasile Iovu, Veronica Mihai, Simion Duja, Sergiu Cuciuc, Sergiu Crețu, Constantin Baranovschi, Valentina Cojocaru, Nicolae Glib, Sergiu Pavlov, Ion Tălămbuță, Ion Carai ș.a.

Din înregistrările la radio și Televiziune, pe discuri și în imagini de film realizate de Dumitru Blajinu reținem un florilegiu de creații muzicale marcate de însemnele ineditului: *Sârba lui Nicolae Blajinu*, *Bătuta de la Pererâta*, *Iarba dorului*, *Mult mi-i dragă primăvara*, *Corăgheasca de la Poieni*, *La vatra jocului*, *La staniștea haiducilor*, *Busuioace*, *nu te-ai coace*, *Hai acasă*, *dorule*, *Meleag străbun* și multe altele.

Volumul I al Lexiconului lui Viorel Cosma îl desemnează pe Dumitru Blajinu printre cei mai talentați interpreți din România.

Culegerile publicate *Zi-i, lăută*, *La vatra jocului*, *Ce mi-i drag mie pe lume*, *Satule, vatră frumoasă*, *Primul ghiocel*, *Alină dorule*, *alină* ș.a. au devenit rarități bibliografice.

Am mai spus și la seara de creație a rapsodului Dumitru Blajinu pe scena Palatului Național din capitală în ambianța emotivă a clipelor: „Dragul meu nea Mitică, neîndoielnic, publicul din sală este pornit să creadă că în astă zi de pomină ai fi cântat de bucurie și te-ai fi simțit extraordinar preț de peste două ore... Eu unul afirm că de fapt ai plâns cum numai bărbații știu a plânge cu lacrimi de cântec pe strunele sufletului...” Așa i-am zis. Fiind mulți ani colegi de lucru, eu - la redacția programe muzicale Radio, Domnia sa - în fruntea orchestrei, prea des ni s-au întretăiat cărările. Apoi alți zeci de ani împreună la Centrul Național de Creație Populară tot ar însemna ceva.

Strigătul la cer al lui nea Mitică față de toate nedreptățile câte le-a trăit are multe și profunde înțelesuri. Iar celor care și astăzi nu prea au la inimă folclorul și exponenții săi, celor care preferă să fie demolatori și nu zămislitori de valori, de efigii spirituale - nu ne rămâne decât să le adresăm cuvintele lui Ion Creangă către criticii săi cititori: „Cetește, rogu-te, și unde-i vede că nu-ți vin la socoteală, ia pana în mână și dă și tu altceva mai bun la iveală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut”...

Ne exprimăm certitudinea că Dumitru Blajinu, ca și alți mari cunoscuți rapsozi din Țară, va dăinui prin realizarea cu temeinicie a acestui măreț edificiu care este folclorul. Fiindcă prin tot ce a făcut și face el a pășit deja pragul legendei. Mândria, demnitatea, orgoliul, ambiția de a fi rapsod și - prin acestea o prea sănătoasă încăpățănare de a fi român - este titlul cu marcă a identității care se numește atât de simplu, cald, senin, luminos, dar mai întâi omeneste - Dumitru BLAJINU.

Un Om, o Personalitate de o vârstă cu Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial. Faptul că i s-a conferit în acest an jubiliar Premiul Național ar fi încă o recunoaștere a meritelor Domniei Sale.

Rapsozii în actualitate

În anul 1979, la Chișinău sub egida Centrului Național de Creație Populară s-a desfășurat prima trecere în revistă a rapsozilor din republică. Cum cuvântul rapsod suna prea „românește”, organizatorii s-au văzut îndemnați să utilizeze formula „interpreți la instrumente vechi și contemporane”. În limba rusă, desigur. Lucoarea abundentă de la Moscova inspirase o periodicitate cincinală, apoi septenală a manifestărilor artistice. Desigur, în cadrul celor unionale. Între timp, dispăreau purtătorii de valori spirituale. Astăzi trăim cu adevărat fenomenul reântregirii culturii noastre populare, al reintegrării ei în parametrii spiritualității românești dintotdeauna. Semnificativ este acel zvon tulburător de bucurie de la Paltin – Vrancea, care în spectacolele de gală s-a îngemănat cu cel de la Onițcani – Criuleni, de pe malul Nistrului, unde din nou se trage cu tunul în ființa noastră etnică. Noi însă, pentru a câta oară?, zicem: țevile fluierului și nu țevile tunului!

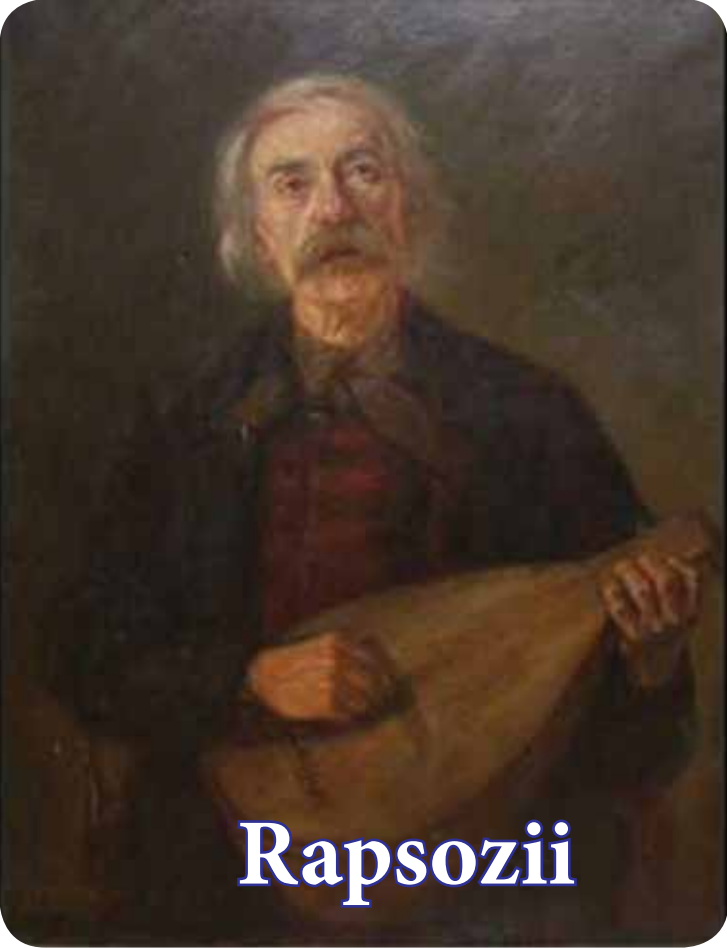
Procesul de investigare, de continuă punere în valoare a tuturor componentelor fenomenului complex care este creația populară presupune un sistem judicios gândit, care ar organiza și disciplina factorii implicați de orice nivel, ar impune respectarea caracterului sincretic al acestuia. Pe lângă niște scopuri imediate, ediția din 1992 la fel ca și viitoarea ediție din 2015 a Festivalului „Rapsozii Moldovei” și-a propus și obiective de perspectivă: valorificarea mai amplă a tezaurului etnofolcloric al Moldovei istorice, apoi îmbogățirea repertoriului interpreților cu creații din fondul tradițional de certă valoare, readuse în circuitul viu și revenirea rapsozilor la ocaziile tradiționale de interpretare a cântecului popular, în contextele de viață folclorică (obiceiuri, sărbători, petreceri populare etc.), revitalizarea tradiției tarafului moldovenesc, format dintr-un număr restrâns de instrumentiști, pentru acompaniamentul rapsozilor, precum și readucerea în actualitate a modului specific, tradițional de execuție, de interpretare și de transpunere scenică a folclorului muzical, mod ce constă, de obicei, în evoluția individuală (mai rar colectivă) a rapsodului, care se acompaniază singur sau este acompaniat de câteva instrumente tradiționale. În compartimentul vocal am insistat mai cu seamă asupra revitalizării cântecului epic (fantastic, eroic, haiducesc, nuvelistic, jurnal oral etc.), fapt îndreptățit, dacă ne gândim la importanța de o pondere educativă deosebită a mesajelor animate de Liuba Poponeț din Corjova – Criuleni și Elena Oca din Strășeni, cu cele două variante ale *Baladei Șarpelui*, de Tudor Ungureanu din Căpriana – Strășeni, cu *Balada Șândrulesei*, ori de Maria Calmâc din Hârbovățul Nou

– Anenii Noi, cu o interesantă variantă a *Mioriței*. Aria tematică a repertoriului vocal coincide de fapt cu întinderea vieții omenești, de la cântecul de leagăn (Olga Doncilă), orații de nuntă (Ion Dochitanu), iertăciunea miresei (Maria Iliuț, Viorica Cheptănaru), colinde arhaice (grupul Osoianu) și până la cântecul funebru (Maria Trocin). S-a remarcat, de asemenea, interesul sporit pentru doina propriu-zisă în formă liberă, de dragoste, de jale, de înstrăinare etc.

Nu putem fi satisfăcuți de prezența repertoriului păstoresc, atât liric cât și epic, de aria restrânsă a cântecului liric propriu-zis și de joc, la fel și de absența la zone a unor grupuri vocale afirmate în șezători. Compartimentul instrumental a scos în evidență afirmarea unor soliști poliinstrumentiști, în primul rând, apoi a unor valoroși soliști la fluier, la buciom, la trompetă, la vioară, la drâmbă, la muzicuță și la cobză. Grupul de fluierași din Giurgiulești – Cahul, taraful mic *Oira* din Cărpineni – Hâncești sunt exemple asupra cărora vom stăruia cu alte ocazii.

N-au fost prezente pe scena festivalului fanfarele țărănești din nordul Moldovei, tarafurile „de prispă”, grupurile de cimpoieri, cavaliști, ocarine etc. Repertoriul instrumental a apărut uneori contaminat de elemente ce depășesc specificul etnofolcloric. În compartimentul vocal, acest lucru a fost mai puțin sesizat. E timpul să îmbogățim experiența și stilul de activitate prin îndrumarea specialiștilor pe un făgaș corect, debarasându-ne de „iluminarea” superficială, formalistă, în sensul concretizării și diferențierii preocupărilor organizatorice, fără a pierde perspectiva de lucru de ansamblu. O coordonare de perspectivă a eforturilor, o precizare a obiectivelor mari ale colaborării interdepartamentale ar imprima o metodologie unitară planificării și realizării, un nivel sporit de exigență, în vederea unei organizări științifice. Este necesar a se aplica mai îndrăzneț la nivel de comună, sat, raion principiul antrenării active a forțelor intelectuale la analiza fenomenului cultural în general și în special a celui etnofolcloric. Aceste aspecte vor fi elucidate în continuare și în cadrul conferinței științifice practice „Rapsozii în actualitate”, la Chișinău, cu participarea colegilor din România.

În prezent Centrul Național de Conservare și Valorificare a Patrimoniului Cultural Imaterial din Republica Moldova (director Diana Dicusari) de comun acord cu Centrul Județean Iași director Adrian Ardeleanu finalizează dosarul pentru organizarea și desfășurarea ediției din 2015 a Festivalului „Rapsozii Moldovei”.

Rapsozii

Termenul s-a folosit cu obstinație la noi, în mișcarea artistică de amatori, mai ales în ultimele decenii, însă cu o conotație atât de diversă și adesea confuză, încât se impun cu prisosință unele delimitări. I se spunea rapsod interpretului de cântece populare vechi, dar care trebuia să aibă în repertoriu și creații proprii, referitoare la „realitățile contemporane”. În plus, rapsodul era mai bine cotat dacă se pricepea să cânte și la unu-două instrumente, sufragiile unanime întrunindu-le doar acela care știa să prezinte, totodată, și unele crâmpoie de dans popular.

De aici, tot soiul de contrafaceri și mistificări ale culturnicilor zeloși, care doreau cu orice preț să aducă pe scenele concursurilor folclorice și câte un rapsod. S-a ajuns chiar până acolo că atuurile rapsodului sporeau pe măsură ce acesta se dovedea a fi nu numai cântăreț și dansator, ci și meșter de instrumente muzicale populare, cioplitor în piatră sau lemn, împletitor de nuiete etc.

În colectivitățile sătești au apărut astfel rapsozii „titulari”, care erau recomandați cu o anume emfază, ivită din ignoranță firește, de îndată ce te-ai fi arătat interesat de un atare subiect. Câmpul semantic inițial al termenului s-a estompat treptat, fiind înlocuit cu un altul, care, chiar dacă nu a reușit să se impună, a creat o stare generală de incertitudine în această privință. Faptul s-a repercutat într-o anume măsură și în pregătirea Festivalului *Rapsozii Moldovei*.

Cuvântul rapsod are o vechime considerabilă, fiind atestat documentar încă din secolul al V-lea înainte de Hristos. Este de origine greacă, fiind înrudit cu un alt termen, aedul, iar la noi a pătruns prin intermediul limbii franceze. În Grecia antică, atât rapsodul cât și aedul erau

nu numai interpreții creațiilor altora, ci și ai propriilor cântece. Cu timpul, se produce o delimitare clară între acești doi termeni, aedul desemnându-l pe poetul-cântăreț ce se acompania la liră sau forminx, în vreme ce rapsod era socotit doar acela ce reproducea cântecele altora.

În antichitate este semnalată și prezența cântăreților religioși, cum ar fi barzii celți (dintr-o clasă sacerdotală înrudită cu cea a druizilor și ovaților) care, îmbrăcați în hlamide albe, lungi, preamăreau zeii și eroii sau îmbărbătau războinicii prin cântece de luptă (numite bardit). Să amintim aici și psalmiștii evrei ce cântau în templu, acompaniindu-se la harpă. Mai târziu, în Evul Mediu, drumurile europene erau străbătute de mai multe categorii de cântăreți rătăcitori: goliarzii, jonglerii, scalzii, trubadurii și truverii. Dintre aceștia, foarte puțini se asemănau cu rapsozii, dacă ține seamă de repertoriu, ca și de prezența lor în mediile folclorice sătești.

Spre deosebire de rapsozii, cei mai mulți dintre cântăreții menționați mai sus erau nelipsiți de la curțile nobiliare și regale, adesea fiind ei înșiși gentilomi. De cele mai multe ori ei interpretau producții foarte apropiate de arta cultă folosind citatul sau aluzia clasică, abordând un stil elaborat, bogat în parafraze și metafore rare.

În spațiul românesc, noțiunii de rapsod i s-a substituit la un moment dat aceea de lăutar. Este adevărat, unii dintre lăutarii noștri, înzestrați cu un talent de excepție, au relevat de-a lungul istoriei calitățile unor foarte buni rapsozii. În același timp însă, nu poate fi trecut cu vederea faptul că cei mai mulți dintre aceștia, profesioniști ai muzicii populare, au un repertoriu extrem de labil, deschis noului și chiar modei, ceea ce îi îndepărtează fără echivoc de atributele rapsodului.

La noi adevărații rapsozii se manifestă rar în afara localității lor de obârșie. Ei cântă la petrecerile sătești, cântă în timp ce lucrează, cântă în familie și chiar în sungurătate. Cântă de bucurie, cântă de supărare, cântă de dor, cântă de revoltă, cântă despre tot și toate cele ce se circumscriu vieții lor. Rapsozilor noștri le revine meritul de a fi asigurat permanentizarea acestor valori spirituale, așa cum au făcut-o pentru popoarele lor guzlarii sârbi, baianii și banduriștii ucraineni, akânii kazahi sau kirghizi, care intonau nesfârșite poeme epice în sunet de dombă, ori griotii africani, ce cântau acompaniindu-se la sanza sau kora.

Rapsozii sunt, așadar, cântăreții vocali și instrumentiști, înzestrați cu sensibilitate și alese calități interpretative, care transmit prin vremuri comoara creațiilor noastre populare. Cei talentați își pun amprenta asupra variantelor pe care le colportează, cizelând neconștient nestematele moștenirii folclorice.

FLORIN BUCESCU

Unitate stilistică și particularități interpretative

VIOREL BÎRLEANU

Festivalul *Rapsozii Moldovei* organizat pe ambele maluri ale Prutului, a demonstrat încă o dată rolul benefic al acestui gen de reuniuni folclorice. La festival și-au dat întâlnire sute și sute de interpreți populari, din sate și orașe așezate în mai toate zonele Moldovei istorice, interpreți care au trăit clipe de neuitat. S-a realizat astfel, în planul culturii populare, al cântecului moldovenesc în special, un adevărat „pod folcloric”, a cărui notă dominantă a fost grija pentru autenticitate și inedit.

După audierea numeroaselor variante de doină vocală propriu-zisă sau de doină instrumentală, de baladă, de cântec propriu-zis sau de joc s-a constatat cu bucurie, din nou, unitatea dintre românii basarabeni și cei din dreapta Prutului, nu numai în planul limbii vorbite, ci și în cel al literaturii și muzicii populare. Originea unor cântece aduse de rapsozi pe scenă se pierde în noaptea timpurilor. Astfel unele variante de doină arhaică ne-au dus cu gândul la secolul al XVII-lea. Altele, reprezentând trepte mai evolute în dezvoltarea genului și relevând o tematică variată, s-au impus prin omogenitate stilistică și particularitățile interpretative.

Același stil de compoziție și interpretare, bazat pe improvizații (C. Brăiloiu), și-a făcut vizibilă prezența și în cadrul doinei instrumentale, cântată cu predilecție la fluier, dar și

la vioară sau cimpoi.

Între interpreții la fluier s-au remarcat foarte mulți, unii dintre aceștea dovedindu-se de-a dreptul excepționali. Considerăm de aceea că este imposibil să-i amintim pe unii fără a-i nedreptăți pe alții. Vom remarca doar faptul că și în cazul interpreților instrumentiști, repertoriul a cuprins o gamă largă de melodii, între care a putut fi auzit și tipul melodic „Mândră floare-i norocu”.

Intonații ale doinei au fost întâlnite și în unele variante ale baladei păstorești *Miorița*. Astfel tânăra Aurica Latu din Tulnici – Vrancea a interpretat povestea celor trei cioabăne cu multă naturalețe și fără ostentație, demonstrând că știe bine să utilizeze stilul parlando-rubato. Dar cântăreața basarabeană Maria Calmâc, din Hârbovăț, raionul Anenii Noi, a dovedit, printr-o foarte interesantă variantă de *Mioriță*, că în Basarabia există filoane folclorice la fel de valoroase. Ea s-a întrecut în depănarea firului narațiunii, în zugerăvirea chipului măicuței. O situație similară a fost remarcată și în celelalte compartimente ale repertoriului epic, rapsozii probând și ei ideea că prezența baladei în Moldova este mult mai bogată decât se credea până nu demult. Adam Vlas din Ceplenița, Iași, a prezentat *Balada lui Costea* într-o interpretare clasică, de mare autenticitate și savoare, reamintind de vechii și vestiții „barzi” moldoveni. Tânăra Victorița Șuleap

din Berești – Galați a adus *Balada lui Vulcan*, interpretând-o tot în atmosfera baladei clasice. Două interprete din Basarabia, Elena Oca și Ludmila Poponeț, au cântat, impresionând până la lacrimi, variante ale baladei voinicului înghițit de șarpe, una provenind din sud, iar alta din zona de centru. Nu a lipsit balada haiducului *Toma Alimoș*, datorată cântăreței Zinaida Bolboceanu din Chișinău, care a dovedit că știe să folosească cu pricepere recitativul epic, „băsmirile” și acompaniamentul expresiv la cobză.

Între melodiile vocale, ponderea au avut-o, cum de altfel este și firesc, cântecele propriu-zise. Spectatorii au rămas profund impresionați de voce caldă și de sinceritatea bătrânei Maria Ioniță din Hirîșeni – Telenești, care păstrând pe scenă mult calm și o naturalețe demne de invidiat, și-a depănat caierul durerilor trecute prin rememorarea morții soțului ei în război. Trebuie menționat și numele Gabrielei Teișanu, din comuna Ciprian Porumbescu – Suceava, care s-a remarcat printr-o interpretare personală, inedită, caracterizată prin sobrietate, discreție, sensibilitate, echilibru vocal și printr-o intonație impecabilă. Din păcate, la unii interpreți ai cântecului propriu-zis s-a observat un stil de interpretare defectuos, depărtat de stilul țărănesc autentic și mai apropiat de așa-zisul „bel-canto” însușit în școlile populare de artă sau de pe

discurile actuale de calitate îndoielnică.

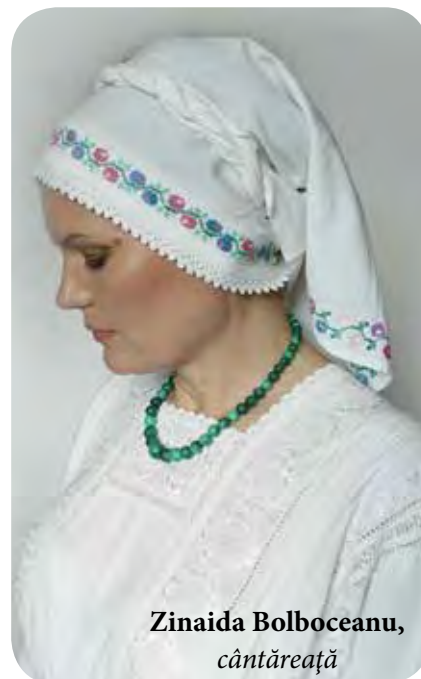
Dintre grupurile folclorice care au interpretat cântece propriu-zise merită a fi menționate cele din Palatin – Vrancea, din Costuleni – Iași, precum și grupul *Tălăncuța* din Chișinău, care au adus variante de o reală frumusețe și le-au interpretat în mod corespunzător.

Cântecele practicate la muncile câmpului la obiceiurile calendaristice și cele din cadrul ciclului familial au stat mai puțin în atenția organizatorilor, excepție făcând un grup de cântărețe din Lunca – Pașcani, Iași. Vom încheia acest capitol cu remarcarea grupurilor de colindători din Berzeni - Vaslui și Lunca – Pașcani, Iași, precum și a interpretei basarabene, valorificând același gen, Vera Cazacu din Boșcana – Criuleni.

Ca și în muzica vocală, pe plan instrumental bogăția, originalitatea și diversitatea s-au făcut simțite în toate momentele acestei reuniuni folclorice. Ar fi greu de realizat o cât de scurtă prezentare a situației, fără a risca să nedreptățești pe unul și să favorizezi pe altul. De aceea facem doar câteva observații pe care le considerăm absolut necesare. În cadrul muzicii instrumentale, aportul cel mai consistent l-au adus soliștii care s-au arătat a fi buni păstrători și interpreți ai melodiilor tradiționale de joc. Aceștia au venit pe scenă cu pseudoinstrumente, cu instrumente de suflat tradiționale și moderne, cu instrumente cu corzi, într-un cuvânt, cu întreaga panoplie organologică populară (solz, drâmbă, ocarină, cimpoi, bucium, tilincă, fluiere de diferite dimensiuni, cu sau fără dop, fluiere cu ancie, cobză, țambal, vioară, trompetă, clarinet etc.). Trebuie menționată la loc de cinste contribuția formațiilor instrumentale la reușita acestui festival. Amintim aici în mod deosebit fluierașii de la Vânătorii – Iași și Giurgiulești, Vulcănești (Basarabia). În majorita-

tea lor, grupurile de instrumentiști au provenit din sate și au prezentat exigențele și preferințele actuale pentru unele jocuri, în primul rând horă, bătută, ciobănașul, sârba. Au impresionat tarafurile de familie (frații Strimbu din Bicazu Ardelean - Neamț, frații Râpă din Arbore – Suceava), tarafurile „de prispă” (Heleșteni – Iași, Fundu Moldovei – Suceava) și tarafurile mici — grupul instrumental *Ștefan Vodă* condus de Tudor Ungureanu, grupul instrumental din Cimișlia ori cele din Nereju – Vrancea, Ceplenița – Iași, Havârna – Botoșani, Oșești – Vaslui). Un loc aparte între tarafurile sătești l-a ocupat taraful copiilor din satul Pădureni – Vaslui.

Nu au lipsit de la acest festival nici fanfarele țărănești, o impresie deosebită lăsând „bandele” din Fântânele – Suceava, Mileanca – Botoșani, Horodiște – Dondușeni (Basarabia), precum și fanfara mare din Dagîța – Iași. Dintre tarafurile orășenești, care perpetuează o bună tradiție folclorică, deși activează în mediul urban, s-au remarcat: taraful mare din municipiul Iași (condus de

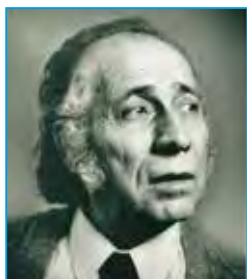
Zinaida Bolboceanu,
cântăreață

Jorj Ancuța), taraful *Busuiocul* din Bacău și *Datina* din Botoșani, acesta din urmă fiind condus de Constantin Lupu.

În final, vom releva un instantaneu din timpul desfășurării galelor de la Iași. Cineva a întrebat, referindu-se la un interpret de pe scenă: „cântecul este de aici sau de dincolo de Prut?” Răspunsul a venit prompt: „Este un cântec românesc!”

Grupul instrumental „Ștefan Vodă”, s. Căpriană, r. Strășeni
conducător Tudor Ungureanu

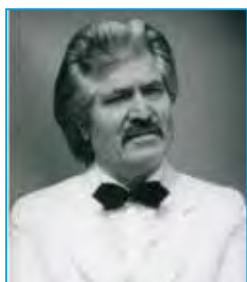
Nicolae LUPOV

08.12.1928 – 24.04.1998

Maestru coregraf, fondatorul și conducătorul formației de dansuri populare *Florica* (1960-1998) de la Casa de cultură din Rezina, multiplă laureată a festivalurilor și concursurilor naționale și internaționale.

Coregraf cu renume, a pus temelia perpetuării dansului popular moldovenesc în spațiul dintre Prut și Nistru. Autor a mai bine de 200 jocuri, suite, compoziții coregrafice, culegeri și lucrări metodice, unul dintre fondatorii Festivalului internațional de folclor *Hora Mare*.

Este lucrător emerit al Culturii din Republica Moldova, decorat cu medalia „Meritul Civic”, cetățean de onoare al orașului Rezina.

Teodor ȚURCANU

26.05.1937 – 15.03.2012

Dirijor de cor, profesor de muzică cu gradul didactic I — Teodor Țurcanu timp de 45 de ani s-a aflat în slujba artei corale, conducând mai multe coruri din raioanele Rezina, Râbnia, Șoldănești. Cel mai mult l-a marcat

corala *Doina Nistrului* din Rezina, una dintre cele mai reprezentative formații corale cu titlul „model”, cu care a înscris nenumărate succese în cadrul multor festivaluri naționale și internaționale.

Este autorul culegerii *Cât sunt, atâta cânt*, cetățean de onoare al orașului Rezina.

În luna mai 2013 la Rezina a fost inaugurat Festivalul național al muzicii corale *Teodor Țurcanu*.

Petru JEMNĂ

04.01.1952 – 13.11.2010

Veritabil salahor pe tărâmul culturii. A deținut diverse funcții în domeniu, iar ultimii 22 de ani (1989-2010) a fost directorul Casei de cultură din orașul Rezina.

Promotor activ al datinilor și tradițiilor populare. În anul 2002 fondează formația folclorică *Haiducii*, laureată a mai multor festivaluri naționale de folclor, pe care o conduce până în ultima clipă a vieții sale.

Vladimir CIOBANU

S-a născut în anul 1943 la 7 martie în s. Lipețchi, raionul Cotovsc regiunea Odesa. A făcut studiile la Colegiul de creație populară din or. Soroca obținând calificarea „Lucrător în domeniul culturii”. Prin decretul Președintelui Republicii Moldova din

24.03.1993 a fost decorat cu medalia „Meritul Civic”.

Vechimea totală în muncă este de 51 de ani

La 20.12.1968 a debutat ca instructor-organizator apoi metodist la Casa raională de cultură din or. Sângerei (25.01.1968 – 3.11.1973); șef Secției Cultură a executivului raional Sângerei, iar între 5.03.1976 — 1.07.1999 — șef Direcție cultură a executivului raional Sângerei. În perioada 3.01.2000 — 1.07.2003 — specialist principal al Direcției cultură județul Bălți, iar între 4.08.2003 – 3.08.2013 — specialist principal al Secției cultură Sângerei. A fost un împătimit al culturii, susținând mișcarea artistică din raion, manifestându-se cu ardoare în acțiunile de amploare din țară și de peste hotare. A decedat pe data de 3 octombrie 2013

Gheorghe TICU

Gheorghe Ticu s-a născut în anul 1949 în satul Huzum, raionul Nisporeni într-o familie de țărani. După absolvirea Colegiului de muzică „Șt. Neaga” și a Institutului de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău în anul 1973 își începe activitatea în satul

Holercani - Dubăsari, în calitate de dirijor de fanfară - colectiv „model” din anul 1985. Este Laureat de gradul II al Festivalului Unional al orchestrelor de fanfară (1979), de 3 ori Laureat al concursurilor republicane (gradul II, anii 1980, 2001, gradul III - 2004), a deținut de 4 ori locul III, de 11 ori - locul II și de 12 ori - locul I la festivalurile concurs naționale. A dus faima fanfarei în țară și peste hotarele ei. În anul 1985 fanfara este menționată cu Diplomă de Laudă a Teatrului Mare din Moscova.

A educat multe promoții de muzicieni, Dl Ticu este autorul unei culegeri unde cu multă grijă a inserat melodii populare moldovenești și creații proprii, cântece dedicate profesorilor, copiilor, cântece pentru părinți, mame, melodii de suflet, de dragoste, de recrutare, de nunți, de masă, de joc, etc, a compus muzică populară interpretată în prezent de fanfare din raion și republică.

Pentru succesele obținute în domeniul muzicii în

anul 1980 i s-a conferit titlul onorific de Lucrător Eminent în Cultură.

S-a stins din viață la 1 iunie, 2010.

Ion BAZATIN

(13.07.1939 – 23.07.2003)

„Dansul popular poate fi înșușit doar cu inima...”

...Se naște la București, într-o familie de muncitori cimișlieni, în a treisprezecea zi a lui cupzor, anul 1939. Copilăria și-o petrece la Cimișlia, tot aici absolvește zece clase. Merge la Soroca, pentru a studia arta dansului. Activitatea sa artistică și-o începe la Orhei, fiind coregraful Ansamblului de dansuri populare *Alunelul*, ca mai apoi să-și perfecționeze cunoștințele studiind la Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice din capitală.

Un artist care a cântat și a dansat, valorificând creația populară. A scris o mulțime de articole în presa periodică, a fondat câteva colective artistice, inclusiv renumitul ansamblu de dansuri populare *Hora*, care a dus faima Republicii Moldova în multe țări ale lumii, cucerind lauri la diverse festivaluri și concursuri internaționale.

...A plecat când abia depășise vârsta de 60 de ani, lăsând în urmă 3 fete și un băiat - lăstarii lui, dar și toate dansurile montate de propriul suflet, care trăia dansând.

La Cimișlia, în a treia duminică a lui Cireșar, se desfășoară Festivalul dansurilor populare în memoria maestrului coregraf cimișlian Ion Bazatin.

Dansează și astăzi prin discipolii săi, de la Bălți până la Cahul...*Brăul*, *Hora ca la Cimișlia*, *Țărâneasca*, *Bulgăreasca de la Cosăuți*, *Doiul și Șapte pași*, *Cu mândrele* și alte dansuri trecute prin școala lui Ion Bazatin.

Pavel ANDREICENCO

Artistul Pavel Andreicenco, dansator, coregraf și actor, s-a născut la 10 noiembrie 1930 în orașul Dnepropetrovsk, Ucraina, de naționalitate rom. La 23 septembrie 1944 este angajat membru al Ansamblului de cântece și dansuri populare ucrainenești *N.*

Lâsenko a Filarmonicii din or. Dnepropetrovsk.

A absolvit secția Coregrafie a Școlii de muzică „Șt. Neaga” (1966) din Chișinău. Cariera artistică și-a început-o la 19 ani (anul 1949), în calitate de solist al Ansamblului Academic de Stat de Dansuri Populare *Joc*, unde a muncit până în anul 1962, a interpretat diverse roluri în

dansuri cu subiect: Aurel („Ce băiat e Aurel”), Tractoristul („Dansul focului”), Pribeagul (studiul psihologic „Reîntoarcerea la vatră”), Bătrânul („A venit iar primăvara”), Dracul („Ivan Turbincă”), dar și multe părți solistice în nenumărate dansuri. Timp de aproximativ 11 ani (1962-1973) a fost solistul grupului de dans al ansamblului „Fluieraș”, iar din anul 1973 a dirigit artistic ansamblurile de dans popular *Miorița*, *Leana*, *Speranța* din mun. Chișinău. La ansamblul „Miorița” de la Casa orășenească de cultură a montat dansurile: *Hora și Sârba*, „Codreneasca”, „Călușarii”, *Hora fetelor* „Crăițele”, „La vatra horelor”, „Dans țigănesc” etc.

Din anul 1966 P. Andreicenco devine actor în filme moldovenești: „Poienile roșii” (1966), „Lăutarii”, „Șatra urcă în cer” (1975), „O întâlnire la festival” (1976), „Vreau să cânt” (1979), „La porțile satanei” (1980), „Vârsta de trecere” (1981), „Cum să devii celebru” (1983), „Sunt vinovat” (1993) ș. a. Din anul 1990 a fost președintele societății culturale „Romii Moldovei”.

Pentru merite deosebite în activitatea artistică a fost decorat cu ordine, premii și titluri: Artist al Poporului din RSSM (1966), Laureat al celui de-al VI-lea festival al tineretului și studenților de la București (1953), iar în anul 1999 - „Gloria muncii”. A decedat la 16 iunie 2001.

Ion MUSTEAȚĂ

S-a născut în anul 1935 în s. Volintiri jud. Tighina.

În 1960 artistul Ansamblului Academic de Stat de Dansuri Populare *Joc*, Ion Musteață, Lucrător emerit al culturii, îndrăgostit de tradițiile coregrafice ale neamului, vine la Hâncești (atunci Kotovsk), la Palatul de cultură,

unde înființează în baza celor 24 de studenți de la Colegiul de mecanizare a agriculturii Ansamblul de dans popular *Andrieș* prezent și astăzi în viața culturală locală și națională. Fiind un bun cunoscător al tradițiilor coregrafice hânceștene, talentatul Ion Musteață, montează „Hora mare”, „Măruntica”, „Ruseasca”, „Hora fetelor”, „Ciobănaș”, fiind ferm convins de faptul că munca lui nu se va pierde în zadar dacă își va apleca sufletul și cugetul studiind amănunțit repertoriul *Horei satului* și a obiceiurilor și tradițiilor calendaristice și de familie. Înzestrat cu calități de cercetare a dansului autentic în toată desfășurarea lui culege folclor coregrafic din localitățile vecine orașului Hâncești: Fundul Galbenei, Horjești, Sărăteni, Mereșeni ș.a și montează dansurile populare - *Sârba din Hâncești* și *Hora din Costești*. Nu întâmplător există în înțelepciunea poporului nostru zicala „Omul sfințește locul.

Semion Uncuță

Există oameni care s-ar părea nu au ființă stejărească, dar ei probabil au poruncă de la mai Marele, să sfințească locul. Iar omul sfințește locul doar prin ce se manifestă în fața semenilor.

Ne amintim cu drag de Semion Uncuță, șeful Secției culturale Dondușeni în perioada anilor

1980-1993. A fost originar din satul Târnova.

În calitate de șef Secție cultură a posedat mari capacități organizatorice la dezvoltarea culturii în raion.

În această perioadă domeniul cultură a fost marcat de momente frumoase și semnificative pentru raionul Dondușeni: în ajunul Anului Nou 1989 și-a deschis larg ușile sediul actual al Palatului raional de cultură, menit să promoveze valorile naționale. În 1991 s-a deschis Muzeul de Istorie și Etnografie din satul Țaul cu misiunea de conservare și valorificare a patrimoniului cultural istoric.

Fiind om al cărții, iubea mult cartea și slujitorii ei. Avea o pasiune de a scrie poezii susținând tinerele talente poetice. Aprecia scriitorii și poezii autohtoni. În acea perioadă a organizat întâlniri cu I. Druță, G. Vieru, I. Vatanamanu, V. Roșca, L. Damian, I. Gheorghită, E. Tarlapan.

Pentru munca depusă în 1997 i s-a conferit titlul de „Lucrător emerit al culturii din Republica Moldova”.

Semion Uncuță a rămas în amintirea noastră ca om de omenie, un om la locul și timpul potrivit.

Liubomir Iorga

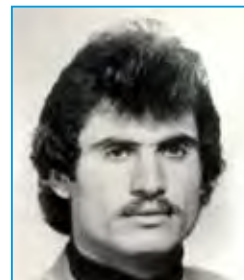
A adus cu sine la Chișinău de pe malul Prutului căldura soarelui și tăria de cleștar a izvoarelor. Mai întâi în ansamblul „Joc”, apoi, pentru câteva decenii la Combinatul de producere a instrumentelor muzicale

al Ministerului Culturii. Mii de fluieri, naiuri, cimpoaie, tilinci, cavale și alte instrumente aerofone au contribuit la renașterea tradițiilor populare în arta interpretativă păstorească, în fondarea grupurilor omogene de fluierași, ocarine, cavaliști, cimpoieri. A existat o competiție sănătoasă între Liubomir Iorga, Petrea Zaharia și Nicolae Sava în confecționarea instrumentelor. A fost și un mucalit, adunând în jurul său oameni iubitori de glume.

Au trăit pentru a dăinui

Ion Negară

Ion Ungureanu

O viață de om este un întreg univers și în același timp o lume aparte, cu destinul său unic. Un destin îmbrăcat în mantia împlinirilor și realizărilor rămâne în memoria bălțenilor – Ion Negară și Ion Ungureanu, conducători artistici ai ansamblului de dans popular *Vântuleț*, cu titlul onorific „model” al Palatului municipal de cultură Bălți. Au ars ca o lumânare în numele culturii naționale și au conturat imaginea dansului popular, promovându-l cu pasiune în țară și peste hotarele ei. Regretații coregrafi cu semnul harului: Ion Negară și Ion Ungureanu – au trecut în spațiul enigmelor, dar au rămas în inimile noastre profesioniști de valoare, un model demn de urmat, care au dăltuit cu migală, creativitate, inspirație și căldură în piatra nestemată a folclorului coregrafic. Grație lor ansamblul de dans popular *Vântuleț* a avut o ascensiune artistică performantă, în educarea tinerilor pasionați de arta jocului tradițional și în numeroasele spectacole de excepție.

Pentru aceste personalități distinse ale Bălțiului – Ion Negară și Ion Ungureanu – timpul a fost un urcuș continuu spre o desăvârșire a crezului lor de o viață: **DANSUL POPULAR** prin intermediul căruia ambii au stat de vorbă cu oamenii!

Atașați de marea bogăție a folclorului, fiind într-o permanentă căutare a sinelui, frumosului, binelui, a valorilor eterne, acești doi împătimiți ai culturii populare au știut să aprindă alte inimi prin talent, muncă și dăruire. Energia tinerească, virtuozitatea, pașii armonioși ai dansatorilor în orice spectacol inedit vor păstra mereu amprenta celor care au fost și vor fi: Ion Negară și Ion Ungureanu, maeștri, care au trăit pentru a dăinui și au știut să cucerească timpul prin credință și speranță.

... Uneori păsările se opresc din zbor: ascultă, așteaptă și tac... o fi crezând în legea lor de zburătoare, că undeva, pe creasta unui nor, se odihnesc... maeștrii coregrafi, cei, care prin creația lor au știut să inspire lumea prin dragostea de viață, dor și sublim.

Barbu Lăutarul

Iași din „Convorbiri literare” (1 martie 1888). Adevărat virtuos, lăutarul ieșean cânta nu numai la vioară, ci și la cobză sau nai, și era un neântrecut interpret vocal. După cum notează Viorel Cozma, din repertoriul lui, alături de române și melodii la modă, nu au lipsit niciodată „sârbele, bătutele și horele”, pe care le „zicea” ca nimeni altul. El stăpânea arta improvizației și avea o memorie muzicală ieșită din comun. Staroste al breslei lăutarilor din Iași, peste patru decenii, spre sfârșitul vieții, calitățile lui de interpret erau într-un oarecare declin. De altfel și gusturile evoluaseră, interesul amatorilor de muzică îndreptându-se din ce în ce mai mult către așa numita muzică „europenească”. Lăsând la o parte elementele subiective, firești într-o creație poetică, din aceste împrejurări provin, în bună parte, nuanțele de amărăciune și de nostalgie după vremurile apuse care se pot observa și în textul cântecului ce i-l dedică V. Alecsandri. Această datare în raport cu mersul vremii, și din punctul de vedere repertorial și din acela al posibilităților de interpretare, intervine în cariera oricărui lăutar și nici Barbu Lăutarul nu a fost cruțat de rigorile ei. El domină însă, printr-o longevitate artistică neobișnuită, aproape întreg secolul trecut și pe drept cuvânt poate fi socotit „primul mare artist popular al nostru” (Viorel Cosma), cel care „prin autenticul și virtuozitatea interpretărilor” a învins prejudecățile și a impus în atenția oamenilor de cultură creația muzicală populară.

Dintre toți lăutarii care au trăit în secolul al XIX-lea, cel în jurul căruia s-a creat, cu adevărat, o legendă, este Barbu Lăutarul. S-a născut la Iași, prin 1780, în mahalaua Broșteni, din apropierea bisericii Sfântul Ioan Zlataust, în casa părinților săi de pe ulița Frecău, și a murit în același oraș, în jurul anului 1860. Tatăl lui era el însuși lăutar vestit și prețuit de mai toți boierii moldoveni. La celebritatea lui Barbu, fără îndoială meritată, a contribuit și faptul că V. Alecsandri îi dedică un cântec, interpretat apoi cu strălucire de un șir de actori, începând cu Matei Millo, iar scriitorul Wilhelm de Kotzebue îi închină câteva pagini din romanul său *Lascăr Viorescu*, precum și relatarea ușor romanțată a întâlnirii lui cu Franz Liszt, în timpul vizitei compozitorului la Iași în anul 1847, relatare publicată mai întâi în revista franceză „La Vie Parisienne” (28 noiembrie 1874) și reluată de T.T. Burada într-o *Cronică muzicală a orașului*

Iancu Perju

De la cel mai cunoscut lăutar basarabean din secolul al XIX-lea nu ne-au rămas date relative la trecerea sa prin lume. El a lăsat, în schimb o urmă luminoasă în memoria oamenilor care au avut prilejul să-l asculte „zicând” melodiile românești deprinse de la înaintașii săi țărani, pe

Heraru ș.a. Iancu Perju a fost așa cum notează B. Kotliarov, nu doar un virtuos al viorii, ci în egală măsură un apreciat conducător de taraf și un compozitor de succes (*Doina, Doi ochi, Copilița, Să mor cu tine*), renumit atât la Chișinău sau Iași, cât și în întreaga Moldovă. Unele compoziții ale sale erau reluate și de alți lăutari vestiți, între care Alexandru Lemis, ieșean stabilit în Basarabia și singurul care s-ar putea măsura ca faimă cu Perju. Despre acesta din urmă a rostit aprecieri entuziaste violonistul și compozitorul polonez Henryk Wieniawski, care a avut ocazia să-l asculte în anul 1869, declarându-se impresionat de tehnica lui interpretativă. Această tehnică s-a străduit Perju, cu rezultate remarcabile, să o transmită și învățăcelilor săi, împreună cu dragostea pentru muzica noastră populară.

care le-a transmis unor elevi aproape tot atât de renumiți ca și el: Costache Marin, Carp Corniță, Gheorghe

Parteneriat de bun augur

La zi de sărbătoare, gândurile noastre se îndreaptă spre oamenii care s-au dăruit, cu suflet și pasiune, să ne ofere astăzi bucuria de a sărbători roadele muncii lor de pe ogorul sfânt al culturii populare tradiționale. Ce ar putea fi mai frumos și mai înălțător decât recolta spirituală a unui popor? Iată, acum, în această frumoasă toamnă, avem ocazia de a fi alături de colegii noștri de la Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial din Chișinău, la strânsul snopilor grei, adunați cu grijă, timp de 80 de ani, de harnicii truditori ai unui neam care și-a păstrat identitatea națională.

Frumoasele parteneriate realizate între instituțiile noastre, ne duc cu gândul la primăvara anului 1990 când, un mare iubitor de neam și țară, domnul Tudor Colac, directorul Centrului Național de Creație Populară din Chișinău, a deschis drumul schimburilor culturale dintre Republica Moldova și România. Au fost cele mai emoționante întâlniri între păstrătorii tradițiilor populare de pe ambele maluri ale Prutului care au culminat cu *Podul de flori*. Un an mai târziu, la inițiativa Ministerului Culturii și Cultelor din Chișinău, la care s-a aliat Ministerul Culturii de la București, a urmat proiectul *Rapsozii Moldovei* care a reunit mesagerii cântecului popular din Moldova istorică. Cu acest prilej s-a

Prof. ADRIAN ARDELEANU
Director, Centrul Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii
Tradiționale Iași

editat la Iași revista *Rapsozii* și s-au lansat trei albume audio. Desigur, a fost un început de bun augur pentru a cunoaște și promova adevăratele valori care se mai păstrează în vatra satului.

Acum, la marea sărbătoare a Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural

Imaterial din Chișinău adresăm doamnei director Diana Dicusări, întregului colectiv, cât și specialiștilor din secțiile raionale de cultură din Republica Moldova, sincere felicitări pentru activitatea pe care o desfășoară, urându-le în același timp realizări cât mai frumoase în nobilele misiuni de păstrare a tradițiilor populare.

Folclorul în familie: exigențe valorice

Oare sunt în stare grupurile artistice de familie din Republica Moldova să determine anumite criterii obiective pentru a distinge valoarea de non-valoare, autenticul de non-autentic în cultura populară? Această întrebare a fost lansată de Centrul Național de Creație Populară în repetate rânduri pe teren pentru a cunoaște mai bine activitatea de creație a unor grupuri artistice de familie cu pronunțate realizări.

O încercare de a delimita și defini conceptul de valoare și autentic în raport cu un altul, mai bine-zis, prin opoziție cu non-autenticul, îi aparține reputatului folclorist Alexandru Amzulescu încă la începutul anilor '70, când sublinia că „noțiunea de non-autentic implică în mod cert termeni ca fals-falsificare, fabricat, surrogat (cu întreaga nuanțare până la contrafacerea adâncă și ascunsă, provenind fie din lipsa de cunoaștere, fie – ceea ce e mai condamnat – din intenția, din dorința de a prezenta cu bună-știință falsul, fabricatul, surrogatul drept adevăr, existent în realitatea obiectivă)”.

În acest context subiecții chestionați de noi sunt de

părerea că valorificarea corectă a creației populare și rămânerea în tradiția locală presupun:

- reconsiderarea conceptului de anonim în condițiile unei puternice personalizări a artistului popular;
- valorificarea folclorului trebuie înțeleasă în dezvoltarea dialectică a fenomenului;
- stăpânirea profundă a noțiunilor cu care operăm;
- cunoașterea realității socio-culturale în care acționăm:
- determinarea mediilor de desfășurare a proceselor de translație din cultura tradițională în cea contemporană;
- stabilirea contextelor unor eventualități etnofolclorice tipice;
- conștientizarea scopurilor în care manipulăm faptele de folclor;
- perfecționarea metodologiei exprimării creației artistice populare în diferite compartimente ale actului de cultură contemporană;
- prognozarea consecințelor mutațiilor funcționale asupra structurii și semnificației faptelor de folclor azi.

Dinastia de lăutari Botgros,
s. Badiicul Moldovenese, r. Cahul

Și în subiectul următor am încercat să aflăm opinii, care s-au dovedit a fi de largă circulație în mediul grupurilor de familie. „Ambitusul” tematic al răspunsurilor este remarcabil:

- *folclorul și arta populară pot fi autentice doar „brute”, neprelucrate;*
- *facilitarea condițiilor de concurență, singura capabilă să ducă la eliminarea reală a falsurilor;*
- *mutațiile din perioada tranziției conduc la dispariția folclorului și artei populare;*
- *să depozităm în muzee și arhive tot ce se mai găsește pe teren;*
- *interpreții, artizanii trebuie constrânși (sic!) să nu se depărteze de „izvor”;*
- *sunt necesare criterii de selecție la nivelul exigențelor;*
- *producerea numai a prototipurilor avizate de experți;*
- *creația populară este expresia unei civilizații care și-a trăit traiul (sic!);*
- *cele de mai sus ar fi doar niște prejudecăți...*

Un număr considerabil de respondenți își exprimă opinia, dar și îngrijorarea, subliniind că în timpurile de la urmă valorificării tradiției populare i s-a substituit spectacolul „de performanță”, care pe alocuri absoarbe toate preocupările. Astfel, sub noțiunea de folclor publicului i se oferă creații hibride, îndepărtate de specificul zonal-local și chiar național, frizând lipsa de gust și confuzia tematică:

- *spectacolul scenic este prima condiție de dispariție a folclorului;*
- *valorificarea scenică este un nonsens dacă nu se finalizează în noi valori;*
- *transpunerea scenică a unui fapt de folclor constituie un act de creație;*
- *mutațiile funcționale „de la obicei la spectacol” au și ele drept vital;*
- *ele presupun adaptarea creației populare la „regulile” artei scenice;*
- *valorificarea tradiției angajează toate cunoștințele noastre de istorie, teorie și metodă privitoare la folclor și etnografie;*
- *fondurile/arhivele de folclor nu sunt un izvor de creație, ci un instrument de lucru.*

În atenția de a verifica gradul de competență și atitudine a grupurilor de familie față de problemele abordate le-am adresat întrebarea: care credeți că sunt principalii factori ai degradării creației populare?

Cu mici excepții, răspunsurile obținute vin să demonstreze că subiecții sunt îngrijorați de pericolul ce amenință cultura populară prin diminuarea sau chiar

neglijarea valorii complexului sincretic. Să conștientizăm aceste opinii:

- *ideea de performanță, concurs, competiție în cadrul festivalurilor;*
- *nivelarea trăsăturilor stilistice zonale;*
- *necunoașterea realizării etnografice contemporane;*
- *neglijarea autenticității și caracterelor sale specifice;*
- *tendința nocivă a unor „vedete” de a coborâre până la vulgaritate folclorul;*
- *tratarea nediferențiată și necompetentă a aspectelor etnofolclorice;*
- *accentuarea laturii cantitative, a spectacolului gratuit;*
- *alterarea trăsăturilor fundamentale ale folclorului;*
- *schimbarea funcționalității și modului său de existență;*
- *vulgarizarea fondului emoțional al creației folclorice.*

După părerea familiilor chestionate, fenomenele care afectează cel mai mult specificul local-zonal ar fi: tendința de promovare a coloritului strident, improprie categoriei respective, ca și aceea de a introduce în repertoriul de creații locale a unor forme străine stilului și caracterului specific tradițional și de a copia parțial sau în totalitate unele categorii de piese din alte zone etnografice. Este de reținut și impactul pe care îl au împrumuturile de forme în cadrul unor seminare, multiplicarea repertoriului prin culegeri, emisiunile Radio și TV, discursurile, casetele, comenzile așa-zise „de stat” etc., când acestea nu sunt înțelese la justa menire a lor.

În sfârșit, suntem de acord cu intervievații că orientarea spre alte zone culturale, extra-folclorice ar avea consecințe nefaste, de tipul: imprimă creației un aspect eterogen cu impresie de rebut artistic, iar diletanții abuză de libertatea de creație oferită de folclor și contribuie la răspândirea modei unor elaborate hibride alcătuite din șabloane pseudo-folclorice, o transpunere tale quale, de fapt simplă copiere; de asemenea, de vină ar fi acceptarea tacită, alteori prin aplauze a non-valorilor, exigențele scăzute față de valorile noastre stilistice, prostul gust care proliferază în mediul de viață (familie, învățământ, comerț, publicitate etc.), apariția de fapte pseudo-folclorice în repertoriul modelelor culturale „moderne”, fiindcă majoritatea intervențiilor artificiale de acest fel se datorează unor artiști profesioniști, iar aceste „noi forme și procedee”, prin influența lor, sărăcesc mult creația populară autentică.

Cărți editate de foști și actiali colaboratori ai CNCPPCI

1. C. Baranovski, *Pe colinele Moldovei*, Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1984.
2. D. Blajinu, *Cântă inima și dorul*, Editura „Cartea Moldovei”, Chișinău, 2000.
3. D. Blajinu, *La vatra jocului*, Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1982.
4. P. Bucătaru, *Arta împletitului din paie*, Editura „Epigraf”, Chișinău, 2000.
5. E. Bulat, *La Putna mi-e drumul* (versuri), Editura „Liceum”, Chișinău, 1993
6. Șt. Caranfil, *Melodii folclorice* (culegere), Editura „Cartea moldovenească”, Chișinău, 1977.
7. G. Ceaicovski-Mereșanu, *Cântece populare contemporane*, Tipografia Centrală, Chișinău, 1977.
8. V. Chirona, *La horă-n sat* (melodii populare moldovenești pentru fanfară), Editura „Hyperion”, Chișinău, 1993.
9. S. Ciuhrii, *Pe strune de vioară* (piese pentru orchestra de muzică populară), Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1989.
10. T. Colac, *Sărbătoarea izvoarelor*, Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1986 .
11. I. Krasnopolski, *Busuioc moldovenesc* (aranjamente pentru fanfară), Editura „Hyperion”, Chișinău, 1992.
12. C. Crăciun, *Sărbătorile de muncă ale satului moldovenesc contemporan*, Editura „Timpul”, Chișinău, 1988.
13. V. Creangă, *Coruri a capella*, Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1981.
14. *Cultura populară și contemporaneitatea* (articole și materiale metodice), F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2001.
15. P. Delion, *Compozitorii uitați, coruri inedite*, Editura „Hyperion”, Chișinău, 1995.
16. P. Delion, *Metodica educație muzicale*, Editura „Hyperion”, Chișinău, 1993.
17. N. Dohotaru, *Orchestra de muzică populară*, Editura „Hyperion”, Chișinău, 1991.
18. *Frumos e la sezătoare: selecțiuni din repertoriul Festivalului republican „La vatra horelor”*, Editura „Literatura Artistică, Chișinău, 1983.
19. V. Galiț, *Învierea noastră*, Editura „Cartea Moldovei”, Chișinău, 1974.
20. T. Gălușcă, I. Nicola, *Folclor român din Basarabia* (ediție îngrijită de G. Botezatu și T. Colac) Î.E.P. „Știința”, Chișinău, 1999.
21. N. Gâscă, *Arta dirijorală*, Editura „Hyperion”, Chișinău, 1992.
22. A. Hâncu, *Genurile și speciile folclorului românesc*, Editura „Grafema Libris”, Chișinău, 2003.
23. V. Iovu, *Melodii și jocuri pentru nai* (culegere), Editura „Cartea Moldovenească”, Chișinău, 1976.
24. M. Nicolaev, *Ansamblul familia Iațco*, Editura „Timpul”, Chișinău, 1990.
25. Sclipiri siderale. *Antologie de creații ale Clubului literar „Clipa siderală” de la Liceul „Mircea Eliade”*, Editura „Liceum”, Chișinău, 1994.
26. V. Sârbu, *Piese pentru țambal* (culegere), Editura

„Literatura Artistică”, Chișinău, 1981.

27. P. Stoianov (alcătuitor), *500 melodii de jocuri din Moldova*, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1972.
28. *Право хора* (под ред. М. Мамалыги), Editura „Timpul”, Chișinău. 1974.
29. Iu. Paliț-Palade, *Portul popular din R. Moldova*, Editura „Grafema Libris”, Chișinău, 2003.
30. R. Suveică, *Piese* (pentru teatrele de amatori), Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1985.
31. A. Tamazlăcaru, *Tăpușele, tăpușele* (culegere folclorică pentru copii), Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1986.
32. E. Tcaci, *Repertoriul pentru spectacole de amatori II*, Editura „Cartea Moldovenească”, Chișinău, 1960.
33. V. Zagaevski, *Cunună de flori de la vatra satului*, Editura „Timpul”, Chișinău, 1990.
34. V. Zelinski, *Costum scenic moldovenesc* (din stînga Nistrului), Editura „Timpul”, Chișinău, 1985.
35. V. Zelinski, *Costum scenic moldovenesc* (zona de centru), Editura „Timpul”, Chișinău, 1988.
36. V. Zelinski, *Costum scenic moldovenesc* (zona de nord), Editura „Timpul”, Chișinău, 1985.
37. V. Zelinski, *Costum scenic moldovenesc* (zona de sud), Editura „Timpul”, Chișinău, 1990.
38. T. Zgureanu, *Coruri* (piese corale), Editura „Literatura Artistică”, Chișinău, 1986.
39. I. Scarlat, *Artă adresată sufletului*, Editura Grafema Libris, Chișinău, 2004.
40. Realități culturale. *Ediție specială a CNCP*, Editura „Grafema Libris”, Chișinău, 2003-2004.
41. T. Colac, *Dicționar de ghicitori*, București, Litera Internațional, 2014.
42. CNCP, *70 de ani CNCP*, Grafema Libris, Chișinău, 2004.
43. S. Ciuhrii, *Melodii de pe coline*, Chișinău, 2006.
44. V. Amarfi, *Melodii populare aranjament pentru fanfară*, Grafema Libris, Chișinău, 2007.
45. V. Fedoreanu, *Melodii pentru fanfară*, Grafema Libris, Chișinău, 2005.
46. D. Blajinu, *Alină, dorule, alină*, Grafema Libris, Chișinău, 2008.
47. Т. Колак, соавтор, научный обзор и комментарии, *Спел про лист зеленый я..., фольклор и литературные памятники Молдовы*, серия «Классика литератур СНГ», Москва, изд-во Художественная литература, 2009.
48. T. Colac, *Aureola romanței. Festivalul romanței românești „Crizantema de argint”, edițiile I – XX*, Chișinău, Notografprim, 2012.
49. Т. Колак, составитель и предисловие, *Молдавские народные сказки*, серия «Сказки народов СНГ», издание Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств участников СНГ. Кишинев, изд-во ARC, 2012.
50. T. Colac, *La vatra doinelor. Festivalul doinei la Chișinău*; Grafema Libris, Chișinău, 2013.
51. Pavel Popa, *Jocul vetrelor străbune*, Grafema Libris, Chișinău, 2005.
52. V. Ivanov, *Culegere de aranjamente pentru orchestrele de fanfară*, Editura Lumina, Chișinău, 2014.
53. M. Dobzeu, *Arta din pănuși a Eleonorei Voloșciuc*, Editura Lumina, Chișinău, 2014.
54. M. Amihalachioaie, Gh. Nicolaescu, D. Pidghirni, *Vai sărmana turturică*, Editura Lumina, Chișinău, 2014.

DICTIONAR

Instrumente muzicale populare

ALĂUTĂ. v. vioară; cobză.

BUCIUM. Instrument muzical de suflat, în forma unui tub a cărui lungime variază între 1,5 m și 3 m, deschis la ambele capete și care poate fi drept sau încovoiat, conic pe toată lungimea sau cilindric, dar cu capătul inferior ușor conic; este făcut din doage subțiri (de lemn de tei sau din paltin), învelite în coajă de cireș, din lemn scobit sau din tablă. Este întrebuințat pentru semnalizări; în partea de miazănoapte a țării, din bucium se cântă și la înmormântare.

BUHAI. Instrument muzical făcut dintr-o cofă sau dintr-o putinică desfundată, cu gura închisă de o membră din piele de oaie, prin centrul căreia trece o șuviță de păr de cal înnodată în interior. Scoate un sunet grav, neacordat, care evocă mugetul taurului. Se întrebuințează în timpul urării plugușorului.

CAVAL. Fluier mare, cu „dop”, făcut din lemn de paltin sau din alun, cu cinci găuri pentru degete. Are un sunet moale, catifelat. Este răspândit în Oltenia, Muntenia, Dobrogea și Sudul Moldovei. În partea de mijloc a Moldovei, caval i se mai spune și unui fluier mare, fără „dop” cu șase găuri.

CETERĂ. Denumire folosită în Transilvania și Maramureș pentru vioară.

CIMPOI. Instrument muzical alcătuit dintr-un burdof de piele de capră, în care se suflă aer printr-un tub (numit suflător), și din două tuburi (caraba și bizoiul) prin care se evacuează aerul, având rolul unor fluieri.

CLARINET. Instrument muzical de suflat, din lemn, cu ancie, alcătuit dintr-un tub cilindric lărgit la un capăt, în formă de pâlnie și având găuri laterale care se închid și deschid cu ajutorul unor clape. A început să fie folosit de instrumentiștii populari spre sfârșitul secolului al XIX-lea.

COAJA DE MESTEACĂN. Pseudoinstrument muzical. Se cântă cu măiestrie din coaja de mesteacăn care, în acest scop, este tăiată în forma unei lamele și lăsată să se usuce bine.

COBUZ. 1. Vechi instrument muzical cu coarde, asemănător cobzei sau lăutei. 2. Specie de fluier sau de caval.

COBZĂ. Instrument muzical cu coarde, de acompaniament, având o cutie de rezonanță, adâncă, din

lemn de paltin sau nuc, numită burdof și un gât scurt încovoiat. Sunetele sunt obținute prin ciupire cu o pană de găscă.

CONTRABAS. Instrument muzical cu coarde și arcuș, de dimensiuni mari, având un sunet grav. Susține fundamentul armonic al acompaniamentului.

CORN. Instrument muzical de suflat alcătuit, în forma sa primitivă, dintr-un corn de animal, cu care vânătorii chemau copoi și ogarii etc.

DAIREA. Instrument muzical popular de percuție asemănător tamburinei.

DARABANĂ. Tobă mică întrebuințată rar în ansamblurile lăutărești. În trecut, era utilizată de agenții fiscali și de funcționarii care comunicau dispozițiile autorităților.

DIBLĂ. v. vioară (în Oltenia, Transilvania).

DRÂMBĂ. Instrument muzical popular alcătuit dintr-o ramă metalică în formă de pară, prevăzută în mijloc cu o lamă de oțel. Sunetul se produce prin mișcarea rapidă a lamei cu degetul, iar înălțimea lui variază în funcție de presiunea dinților, între care instrumentistul ține capetele ramei. Cavitățile bucale are rol de rezonator.

FLAUT POPULAR. Fluier cu șase sau șapte găuri pentru degete.

FLUIER. Instrument muzical alcătuit dintr-un tub de lemn sau de metal de diverse dimensiuni, în care sunt făcute mai multe găuri pentru degete. Fluierul pot fi fără „dop”, adică deschise la ambele capete, sau cu „dop”.

FRUNZĂ. Pseudoinstrument folosit adesea de interpretul popular. Sunt preferate frunzele de păr, dar și de vișin, liliac, gutui, cais, fag, nuc, leandru și chiar de iederă.

GOARNĂ. Instrument muzical de suflat, din alamă folosit în armată și în unele tarafuri lăutărești.

GUZIA. Instrument muzical cu coarde, de acompaniament, specific popoarelor sud-slave, alcătuit dintr-o cutie de rezonanță, bombată, deasupra căreia sunt întinse două trei coarde. Se cântă cu un arcuș curb.

LĂUTĂ. v. vioară; cobză.

NAI. Instrument muzical de suflat alcătuit dintr-o succesiune de tuburi (din trestie, din soc, din fag fiert sau din bambus) de diferite lungimi și grosimi, deschise

la capătul de sus și închise la cel de jos printr-o vergea curbată pe care se sprijină.

OCARINĂ. Instrument muzical de suflat, de dimensiuni mici, oval, confecționat din lut ars, prevăzut cu mai multe găuri. Are un sunet asemănător cu cel al fluierului.

SURLĂ. Instrument muzical de suflat, vechi, în formă de fluier, cu șase găuri și cu ancă dublă.

TAMBURINĂ. Instrument muzical vechi, de forma unei tobe mici, cu pielea întinsă pe o singură parte, cu mici plăcuțe de metal sau clopoței, folosit pentru acompanierea ritmică a dansului.

TILINCĂ. Instrument muzical de suflat, ca un fluier fără găuri, confecționat din coajă de salcie sau din lemn de soc, paltin etc.

TOBĂ. Instrument muzical de percuție format dintr-un cilindru cu pereții din lemn sau metal, acoperit la ambele capete cu o membrană întinsă. Sunetul se obține prin lovirea uneia dintre membrane cu una sau două baghete.

TOROGOATĂ. Instrument muzical de suflat, format dintr-un tub conic de metal cu ancă simplă. Se folosește în Banat și Transilvania.

TRIȘCĂ. Instrument muzical de suflat, foarte asemănător cu fluierul, uneori fără găuri, făcut din trestie, paltin, soc dar și din metal și care produce sunete puternice, ascuțite. Denumirea zonală pentru diverse tipuri de fluieri cu sau fără „dop”.

ȚAMBAL. Instrument muzical lăutăresc de percuție alcătuit dintr-o cutie de rezonanță de formă trapezoidală, pe care sunt întinse 20 până la 35 de coarde. Sunetul se obține prin lovirea cu două ciocănele.

ȚITERĂ. Instrument muzical cu coarde alcătuit dintr-o cutie de rezonanță de formă dreptunghiulară pe care sunt întinse mai multe coarde. Pe o parte dintre ele se cântă, cu o pană de gâscă, iar celelalte sunt de rezonanță.

VIOARĂ. Instrument muzical cu coarde și arcuș având acordajul cel mai înalt. În sate a pătruns datorită lăutarilor, încă din secolul al XVIII-lea.

Laureații premiului „Dacia”

decernat de Centrul Național de Creație Populară în cadrul sărbătorii naționale
„Limba Noastră”, pentru valorificarea și propagarea folclorului

1990

— Colectivul de folcoriști de la Institutul de Etnologie și Folclor al Academiei de Științe a Republicii Moldova, pentru realizarea corpusului de folclor moldovenesc în 17 volume.

— Teatrul-parc „Ion Creangă” de pe lângă Comitetul Executiv Chișinău.

— Formația etnofolclorică de copii „Vatra” din s. Sofia, r. Drochia.

— dl Ion Nazare, directorul Centrului Județean Iași-România al creației populare.

— dna Lidia Pușcașu, colaboratoare la redacția emisiunilor pentru copii a Radiodifuziunii Naționale.

— Eleva Adriana Ochișanu din or. Chișinău.

1991

— Formația etnofolclorică de copii „Tilincă” din Ci-mișlia, instructor artistic Leonid Nencu.

— Formația populară de suflători de la întreprinderea „Nicolina” din or. Iași-România, instructor artistic compozitorul Ionel Șerban.

— Folcloristul Victor Cirimpei, pentru realizarea

culegerii de colinde „Soare nou răsare”, publicată la editura Hyperion.

— Redactorul Nina Bolboceanu, autoare și prezentatoare a serialului de emisiuni „Evantai folcloric”.

— Interpretul Nicolae Gribincea, instructor artistic al formației etnofolcorice de copii de la liceul „Gh. Asachi”.

1992

— Grupul de creație al emisiunii televizate pentru copii „Cinel-cinel”: Tamara Pereteatcu — autor și redactor, Luminița Florea — regizor, Iulian Filip — prezentator.

1993

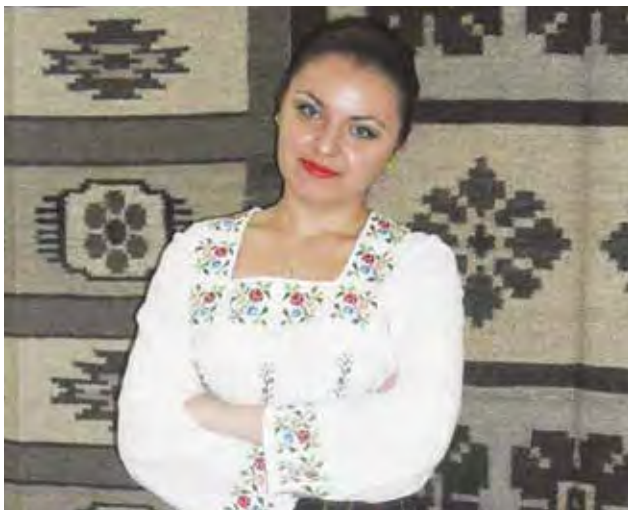
— Veta Ghimpu-Munteanu — redactor la Radioteleviziunea Națională.

— Corneliu Botgros — instrumentist.

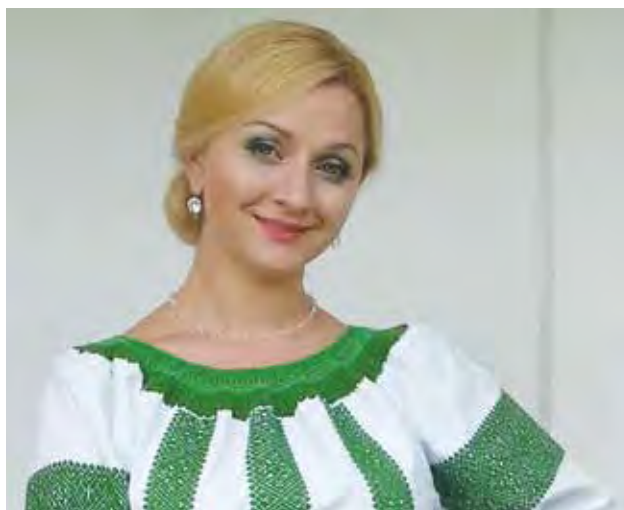
1994

— Ansamblul „Alunelul”, or. Cahul, instructori artistici Tatiana Pavlioglo și Vasile Advahov.

— Neonila Tcacenco, creator popular din or. Chișinău.

Felicia Nevodaru, interpretă de muzică populară

Mariana Dobzeu, interpretă de muzică populară

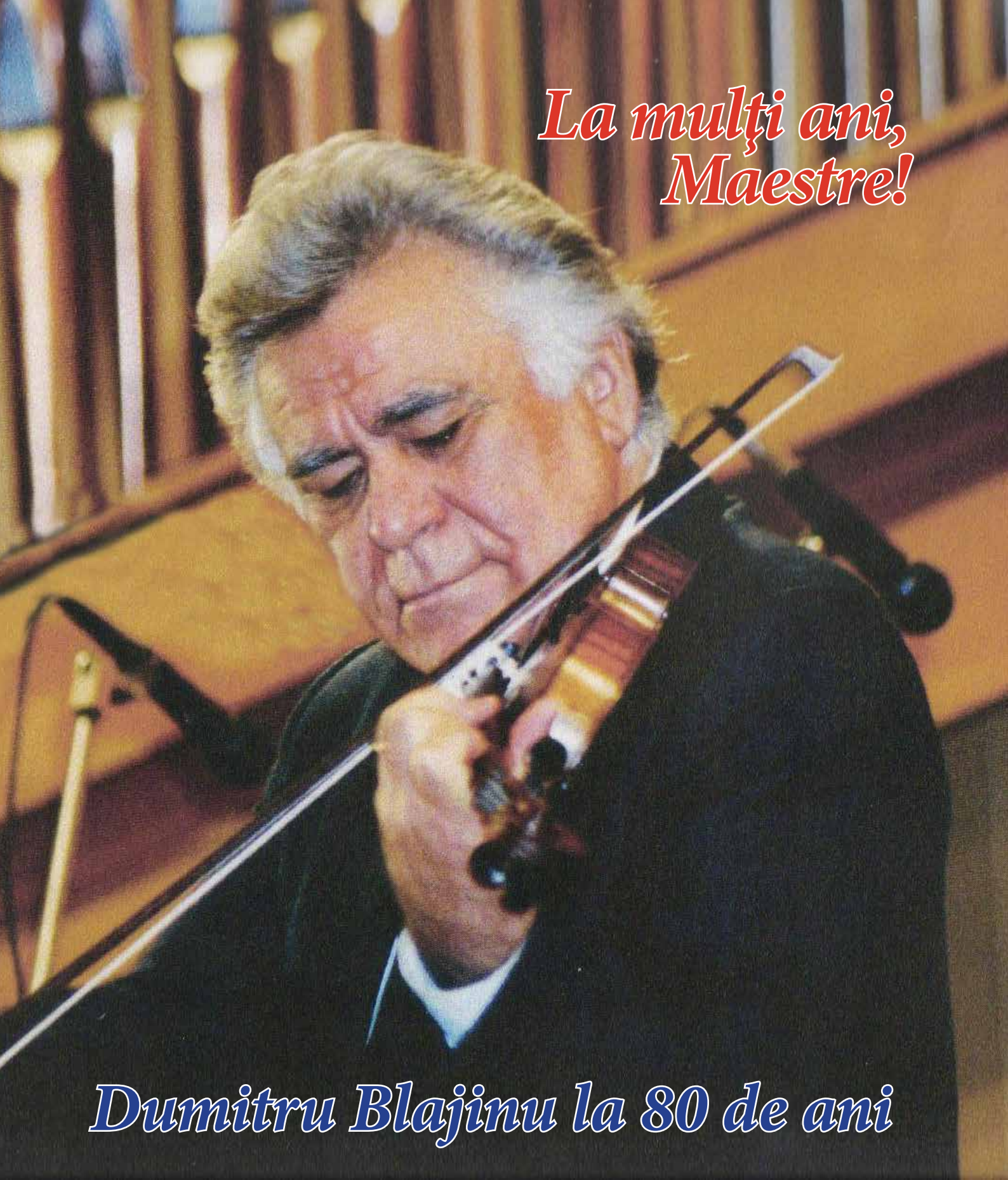
Fanfara din or. Rezina, dirijor Ion Stavinschi

Silvia Zagoreanu, interpretă de muzică populară

Snejana Frija, interpretă de muzică populară

*La mulți ani,
Maestre!*

Dumitru Blajinu la 80 de ani

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ